

Deprem Raporu 2024

SOSYAL HAKLAR DERNEĞİ
İSKENDERUN TEMSİLCİLİĞİ

İçindekiler

Sunuş	1
Biliyorlardı	2
Hukuk	3
Hastaneler	6
Haberleşme	10
Afet ve ötesi	11
Sokaklarda gezen ölüm	12
Hayelleri sel aldı	15
Yangınlar	18
Kayıplar	21
Toplanan paralar nerede	25
Çocuklar	28
Kadınlar	30
Eğitim ve Öğretim	32
Engelliler	35

Gidenler nerde kaldılar, özledim gülüşlerini
Bir kenti güzelleştiren yalnız onlardı sanki

Ahmet Telli

Eğer içinde birazcık merhamet varsa bu olayı sineye çekme. Dani-
marka Krallığının böyle bir cinayeti örtbast eden bir suç ve ahlaksızlık
yuvasına dönüşmesine engel ol.

Hamlet - William Shakespeare

Aman niye gamlanırsın divane gönül
Elbet bir gün bu kış gider yaz gelir

Ozan Şekip Şahadoğru

Yeni bir ülke bulamazsın, başka bir deniz bulamazsın.
Bu şehir arkandan gelecektir.
Sen gene aynı sokaklarda dolaşacaksın,
aynı mahallede kocayacaksın;
aynı evlerde kır düşecek saçlarına.
Dönüp dolaşıp bu şehre geleceksin sonunda.
Başka bir şey umma-
Ömrünü nasıl tükettiysen burada, bu köşecikte,
öyle tükettin demektir bütün yeryüzünü de.

Konstantinos Kavafis

Yağmur namuslunun da, namussuzun da üstüne yağar. Bu yağmur
hangisini daha çok ıslatır? Yanıt: Namusluyu. Çünkü namussuz na-
muslunun şemsiyesini çalmıştır.

İlhan Selçuk

SUNUŞ

Bazen felaketler, cinayetler ve katliamlar “geliyorum” der. Soma maden felaketi, 10 Mart gar katliamı, Çorlu tren kazası, Aladağ yurt yangını, Amasra maden faciası ve Hendek havai fişek patlaması “geliyorum” diye haykıran vakalardı. Gücü elinde bulunduranların var olan koşulları düzeltmek için hiçbir şey yapmadığı bu olaylar bize göre birer sosyal cinayettir.

Bizler yıllardan beri, yönetenlerin kasta varan ihmali davranışları sebebiyle gerçekleşen ve sonucunun can kayıpları olacağını bildiği halde hiçbir önlem almadığı olaylara Sosyal Cinayetler diyoruz. Yaşanan doğa olaylarının gerekli önlemlerin alınmaması sebebiyle afete dönüşmesi de bu tanıma dâhildir.

Özellikle 1999 Marmara depreminden sonraki tüm depremlerde yaşanan her ölümün sorumlusu gerekli önlemleri almayan, bilim insanlarının ve uzmanları söylediklerini ciddiye almayan yöneticilerdir. 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli yaşadığımız depremler dünyada eşi benzeri görülmemiş bir felakete yol açtı. Bu deprem öngörülmediği ve yetkililer insanı önceleyen politikalara sahip olmadıkları için göz göre göre on binlerce insanın ölümüne sebep oldular. 6 Şubat depremleri, ülkeyi yönetenlerin kasta varan ihmalleri sebebiyle sonuçları ağır olan bir sosyal cinayettir.

Sosyal Haklar Derneği, sosyal cinayetleri yakından takip eden ve bir daha yaşanmaması için adalet mücadelesi veren gönüllü bir kuruluştur. Silivri Cezaevinde, Anayasa Mahkemesinin “hak ihlali” kararına rağmen tutuklu bulunan, derneğimizin kurucusu ve halen yöneticisi, arkadaşımız, dostumuz Av. Can Atalay bu mücadelenin en önünde yer alanlardan biridir. O, Silivri cezaevindeki 20 metre karelik hücrelerinden biz ise dünyanın en büyük açık cezaevi sayılacak deprem bölgesinden halkın sesini sesimize katmaya çalışıyoruz. Elinizdeki rapor SHD İskenderun Temsilciliği ve Av. Can Atalay tarafından birlikte hazırlandı. Tutuklu bir milletvekili olmasına rağmen Can Atalay, Hatay halkına karşı işlenmiş deprem suçlarının peşini bırakmıyor ve bunları kayıt altına almak için elinden geleni yapıyor.

Depremi ilk günlerinden itibaren deprem bölgesinde derneğimiz, faaliyetlerini yürütürken yalnızca yara sarmaya değil; aynı zamanda deprem suçları ile mücadele etme kararlılığıyla adalet için çalışmaktadır.

Hiç kuşkusuz depremden en ağır yarayı, kadim şehrimiz Hatay aldı. Şehrimizi tanıyamaz hale geldik. Bizler elinizdeki bu raporla, depremin birinci yılında, halkın sorunlarını ve yönetenlerin ders almaktan uzak tutumlarını kayıt altına almak istedik. Yaşanan felaketlerin nedenlerini ve sonuçlarını anlamaktan uzak yöneticilere, deprem bölgesinin içinden bir ayna tutmaya çalıştık. Yaşanan kahredici gerçeğin ancak bir parçasını gösteren bir ayna.

Gerçekleri halktan gizleyen, halkın sesine kulaklarını tıkayan ve halkın acılarını fırsata çeviren bir yönetim anlayışına karşı gerçekleri haykırarak; buradaydık-buradayız ve burada olacağız demek için bu raporu kaleme aldık.

Alanında uzman kişi ve kurumların, bilim insanlarının tüm uyarılarına rağmen depreme dayanıklı şehirler inşa etmediler. Yayınlanan raporları görmezden geldiler. Deprem fonlarında biriken devasa bütçeyi boşaltırken şehirlerde rant odaklı çıkar çetelerinin beton imparatorluğunu kurdular. Bunun bedelini 6 Şubat depremlerinde can veren on binlerle halka ödettiler.

Bu toplumsal trajedinin mimarları deprem sonrası tutum ve davranışlarıyla da yaşanan acıları büyüttüler, yaraları derinleştirdiler. Depremi hemen ardından dondurucu soğuklarda sokaklarda ve enkaz altlarında kalan yüzbinlerce insan günlerce devleti aradı.

Yoktular...

Enkaz altından uzanan eli tutmak için tek adamdan talimat bekleyenler,

Gelen iş makinelerini günlerce şehir girişlerinde bekletenler,

Yardım malzemelerine el koyanlar,

Yüzlerce yıllık kurumların içini boşaltanlar,

Arama-kurtarma faaliyetini siyasi şova dönüştürenler,

Refakatsiz çocukları tarikat yurtlarına verenler,

Kayıp yok diyerek yakınları kaybolanlara bir mezarı çok görenler,

Bebeklerin yoğun bakımda boğulmasına sebep olanlar,

Hastaneleri fay hattının üzerine kuranlar,

Afetin yol açtığı acıları büyüttükçe büyüyenler, nesiller boyu sürecek bir utancı insanlığın alnına sürdüler.

Oluşturduğumuz gönüllü ağı ile deprem bölgesinden bir gün dahi ayrılmadan yaralarımızı sarmaya çalıştık. Depremi ilk gününden itibaren büyük bir seferberlik içinde bölgede gözlem ve incelemede bulunduk.

Bu rapor yaşadığımız yıkımın büyüklüğünü; bir yılın sonunda verilen sözlerin yerine getirilip getirilmediğini göstermek amacıyla yazıldı. Ve böylesi acıların bir daha yaşanmaması umuduyla.

Biliyorlardı

Henüz 2019 yılıydı ve Kahramanmaraş merkezli bir deprem olasılığı dikkate alınarak İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından bir deprem tatbikatı gerçekleştirilmişti.

İki gün süren tatbikatta dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ekranların karşısında böbürlenerek tatbikatın ilk saatlerinde “her şeyin kontrol altında, Sağlık Bakanı 5 dakikada, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı 15 dakikada deprem bölgesine intikal etti” diyerek halkın gönlüne su serpiyordu. Aynı tatbikatta temsili olarak Saffron Otel yıkılıyordu. 6 Şubat depreminde Saffron Otel yıkıldı. Yani olası bir depremde yıkılacak bir binayı dahi biliyorlardı. Onlarca insan Kahramanmaraş’ın en büyük otellerinden birinde ve tatbikatta dahi yıkılacağı tahmin edilen bir binada can verdi. Tatbikattan sonra geçen dört yılda bir çivi bile çıkıp binayı depreme karşı güvenli hale getirmedikleri anlaşıldı.

Yetkililer biliyorlardı, bildiklerini ilan etmişlerdi ama önemsemediler. Sadece halkın parasını harcamakla meşgul oldular. Maaş alıp seyrettiler.

2020 yılında Kahramanmaraş İl Risk Azaltma Planı (İRAP) kapsamında kentte büyük bir depremin yaşanma ihtimali dikkate alınarak hazırlanmıştı. Bu plan duyurulduğunda bilim insanları, siyasetçiler ve meslek odası temsilcileri olası bir depreme karşı alınması gereken önlemler konusunda uyarılarını yaparken sürekli Kahramanmaraş merkezli bir depreme dikkat çekerek önlem alınmasını talep ediyorlardı. 2020 yılında Kahramanmaraş İl Risk Azaltma Planından aynen aktaralım;

“Sonuç olarak, Kahramanmaraş yöresi ve çevresi, tektonik yapısı bakımından sismik aktivitesi yüksek olan birinci derecede deprem bölgesi içinde kalmaktadır. Bölge, diriliğini koruyan Doğu Anadolu Fayı ile Ölü Deniz Fayı’nın etkisi altındadır. Bu faylarda 200 yıllık bir enerji birikiminin olduğu ve sismik olarak oldukça yüksek bir potansiyel tehlikenin bulunduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda fayların henüz disloke olmayan segmentlerinin Kahramanmaraş yakınında yer alması bu kesimde risk derecesini arttırmaktadır. Bunun yanında yerleşmelerin büyük çoğunluğunun çok zayıf zeminler üzerinde yer alması bu endişeyi daha da kuvvetlendirmektedir.”

Aynı planda kamu otoritelerinin ne yapması gerektiği vurgulanmış ve halkın deprem olasılığına karşı bilgilendirilmesi gerektiği belirtilmişti. 2020 yılında yayınlanan Risk Azaltma Planı neredeyse %100 isabetle bir deprem simülasyonu hazırlamıştı. Plandan aktarmaya devam edelim;

“Bölgenin çok uzun sayılabilecek bir durgunluk dönemi geçirmekte oluşu nedeniyle halk, olası bir deprem tehlikesinden habersizdir. Bu durum tehlikenin boyutunu bir kat daha artırmaktadır. Bu nedenle olası bir depremde can ve mal kayıplarını en aza indirmek için, meskun alanlarda zemin etütlerinin ayrıntılı olarak yapılması ve tehlikeli zonlardaki yapıların tahliyesi zaruridir. Ayrıca, yeni kurulacak köy, kasaba ve kentlerin kuruluş ve gelişme yerlerinin seçiminde deprem etkinliği ve deprem riski mutlaka dikkate alınmalıdır. Aktif faylardan uzak ve

sağlam zeminler üzerinde, betonarme ve statik hesapları doğru olan, depreme dayanıklı binalar yapılmalıdır.”

Yönetenler depremin şiddetini ve etkileyeceği şehirleri doğru tahmin eden bu uyarıları dikkate almadılar. Bırakın depreme dayanıklı şehirler yaratmak, olası bir depreme karşı dayanıklı zeminlere dahi yöneltmediler.

Biliyorlardı önemsemediler.

AFAD’ın 2022 de hazırlanan ve 2023 yılı performans Programının sunuş yazısında İçişleri Bakanı Soylu, Afetlere karşı alınan önlemlerde “dünya standartlarını yakaladığımızı” ilan etmişti. AFAD’ın internet sayfasında halen yer alan yazıda;

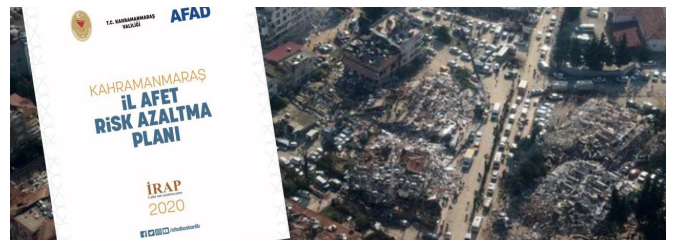
“Ülkemiz, özellikle AFAD’ın kurulmasıyla birlikte; 2002’den sonra yükselttiğimiz devlet gücümüzün katkısıyla ve özellikle Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın bu meseleyle bizzat ilgileri ve vizyonlarıyla, dünya standartlarında bir afet yönetim kapasitesine sahip olmuştur.” derken, devamlı

“Artık Türkiye; AFAD’ın çatı kurum olduğu, ilgili bütün kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının bu çatı altında yüksek bir koordinasyonla uyum içinde çalıştığı; stratejik planları, uygulama planları, acil müdahale planları olan ve devasa tatbikatlar yapabilen bir kabiliyete sahiptir. Ayrıca, ciddi bir lojistik depo-teknik araç gereç-uzman personel-dijital altyapıyı bünyesinde barındıran, gönüllük sistemini gerek nitelik gerekse nicelik olarak geliştiren ve sadece afetlere müdahale değil sosyal yardım anlamında da dünyanın en önde gelen kurumlarından birisine de sahiptir” diyerek aslında halkı açıkça kandırıyordu.

6 Şubat depremleri doğal afetlere karşı önlem alması gereken tüm kurumların içinin boşaltıldığını, halkı kandıran açıklamalar ve mizansellerle gerçeklerin gizlendiği, personel, temsil, tatbikat, eğitim ve benzeri adlar altında devasa bütçelerin ulufe gibi dağıtıldığı bir döneme ışık tutmuştur.

Betona dayalı kentleşme politikaları, tarım alanlarını, dere yataklarını, halkın nefes alacağı yeşil alanları, park ve bahçeleri imara açan bir sistem ve bu düzeni koruyan bir hukuk sistemine ihtiyaç duyar. Bu hukuk sistemini önce imar aflarıyla inşa etmeye başladılar. AKP’nin 2002 - 2018 yılları arasında 16 yılda 9 defa imar affı çıkardılar. 6 Şubat depremlerinde çıkarılan imar aflarının ağır sonuçlarını deprem bölgesinde gördük.

İmar afları on binlerce insanın ölümüne doğrudan etkisi oldu. Dünya tarihinin en ağır felaketlerinden birine halkımızı maruz bırakanların hukuk önünde hesap vermesi beklenir. Depremin 1 yılında hesap vermediler.

Hukuk

Henüz birkaç yıl önce yapılmış binalarda yüzlerce insan ölmüş, depremde asla yıkılmaması gereken ve olması depremlerde halkın yaralarını sarması gereken kamu binaları çökmüş, yazılı ve sözlü uyarılar kulak arkası yapılmış ise bunlardan sorumlu olanların yargı önünde hesap vermesi beklenir. Normal bir hukuk düzeninde aksi düşünülemez.

Ne yazık ki depremin birinci yılında adalet rafa kalktı ve kelimenin tam anlamıyla bir hukuk rezaleti yaşandı. Kamu binalarında devletin güvencesinde hayatını kaybeden bir tek kamu görevlisine henüz dava açılmadı.

Bilirkişi raporlarında kusuru tespit edilen kamu görevlilerine aradan geçen bir yıl içinde soruşturma izni dahi verilmedi.

Hiçbir kamu görevlisi tutuklanmadı. Bir tek kamu görevlisi dahi sorumluluk alıp istifa dahi etmedi. Hem de yıllarca yazılı ve sözlü olarak uyarıldıkları halde istifa etmediler. Raporları görmezden geldiler. Bilerek ve isteyerek depremde yıkılacağını bildikleri halde insanları o binalara soktular.

Siyasi iktidar hukuk düzenini kendine göre dizayn etmekle kalmamış aynı zamanda yargı sistemini rant odaklı çıkar çevrelerinin hizmetine sunduğundan; sorumluluğu olan kamu görevlilerinin tek tek paçayı sıyırmakta olduğu bir düzen tesis ettiler.

Kamu görevlilerine dava açmamak ve bu konuda birilerini sorumluluktan kurtarmak için Hatay'da görev yapan deprem savcılarının istisnasız hepsi soruşturma izinlerini beklerken mağdur yakınlarının ifadelerini bekleyerek "iş yapıyormuş" gibi görünüyor ama bir yıl içinde kamu binalarına dair bilirkişi raporlarını dahi dosyaya dâhil ettiremediler.

Bilirkişiler emre amade

Hatay'da depremin birinci yılında deprem suçları için açılan davaların tümü tıpkı diğer deprem yaşanmış illerde olduğu gibi "taksir nedeniyle ölüme sebebiyet vermekten" dava ikame ettiler. Bu iddianemelerle açılan davalarda duruşma günü dahi beklenmeden kamu görevlisi olmayan müteahhitler, şantiye şefleri, yapı denetim yetkilileri ve mühendislerin çoğu tahliye edildi.

Yüzlerce insanın öldüğü 4-5 yıllık binalar nedeniyle

açılan dava dosyalarında daha duruşma görülmeden tahliye kararları verildi. Bu konuda en çarpıcı dosyalardan birini T-24 yazarı Gökçer Tahincioğlu 20 Ocak 2024 tarihli yazısında gündeme getirdi. Aynen aktaralım;

"Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın önünde bir rapor var... Öyle bir bilirkişi raporu ki depremden hemen önce yaptığı binada onlarca kişinin öldüğü müteahhit ve yapı denetim sorumlusunun, tutuklandıktan sadece 10 ay sonra hakimlik tarafından tahliye edilmesini sağladı.

Bu insanlar depremde en az 85 insanın can verdiği Ilgım Apartmanı'nda yaşıyorlardı. Genç ve depreme dayanıklı olduğu için satın aldıkları o bina, depreme birkaç saniye dayanabildi, Günlerce kurtarma ekibi gelmedi. İnsanlar cenazelerini gönüllülerin yardımıyla günler sonra çıkartabildi.

Depremin üzerinden bir yıl geçti ve Ilgım Apartmanı'nın yıkılması soruşturması halen tamamlandı. Savcılık, Karadeniz Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden bilirkişi raporu talep etti.

Üç profesör, bir doçent, üç doktor öğretim üyesi tarafından hazırlanan rapor, tek bir kusurlu kişi ya da kurum bulunamadı.

2016'da ruhsat, 2020'de Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen apartmanın bütünüyle yönetmeliklere uygun biçimde hazırlandığı, zeminden demire, betondan kırışe kadar hiçbir kusurunun olmadığı teknik bir dille anlatıldı.

Ve raporun sonuna şu not düşüldü:

"Proje, Yapım ve İş Bitim aşamalarında, tarafımıza ulaşan bilgiler doğrultusunda, herhangi bir sorumlu kişi bulunmamaktadır."

Üniversitelerin aynı durumlara farklı raporlar verdiğine Hatay'daki deprem dosyalarında çok tanık olduk. Sorumluların siyasi iktidara yakınlığının raporlarda karşılığını bulduğuna dair iddialar ayyuka çıkmış durumda. Bu iddiaların haksız olmadığı kanaatindeyiz.

Davalar yanlış açıldı; taksir değil olası kast

Hiç kuşku yok ki yaşanan hukuki garabetler bilirkişi raporlarından ibaret değil. Hatay dahil deprem soruşturmaları sonrası savcıların talebiyle deprem suçu işle-

yenlere “ taksirle ölüme neden olmaktan” dava açıldı. Savcılar iddianame ile talep etti hâkimler de kabul ettiler. Taksir bir mesleğin icrası sırasında tedbirsizlik ve dikkatsizlik demektir.

Oysa deprem soruşturmasında gördük ki mesleğini icra eden kamu görevlileri, müteahhitler ve diğerleri;

Önlerine gelen “ depremde yıkılır” raporlarını görmezden gelip insanları yıkılacağı kesin olan binalara sokmuşlar,

Fay hatları üzerine inşaat yaptırmışlar,

Göl havzasında su basacağını bile bile elektrik tesisatını taşımayarak bebeklerin ölümüne yol açmışlar,

Kolon keserek, ek kat çıkararak, rüşvet vererek, denetim yapmayarak, sahte raporlar vererek, demir ve çimentodan çalarak ve buna benzer sayısız usulsüzlük yaparak rant uğruna insanları betondan tabutlara görmerek,

16 yılda 9 defa imar affı çıkarıp felakete zemin hazırlayarak hareket edenler yaptıklarının nelere yol açacağını biliyorlardı.

Özetle insanların ölebileceğini öngörüyorlardı. Zaten bazıları yazılı ve sözlü uyarıldıklarını itiraf da ediyorlar. Ama “ne olursa olsun yeter ki rant elde edeyim” mantığı ve motivasyonu ile neticeyi kabul ettiler. Bunun kandaki karşılığı ise ‘taksir’ değil ‘olası kast’ tır.

Bunun neden önemli olduğunu kanunda bu durumlara öngörülen ceza miktarlarından anlamak mümkün. Türk Ceza Kanununa göre “ taksirle ölüme neden olmak” 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası “Olası Kast” ile ölüme neden olmak ise 20 yıldan 25 yıla kadar hapis cezasıdır.

Depremi birinci yılında Hatay’da açılan tüm davalar taksir sebebiyle ikame edildi ve ne yazık ki failin bulunduğu bir hukuk sisteminin uygulanmasıyla adalet rafa kaldırıldı.

Ağır hasarlı yönetimden organize kararnameler

6 Şubat depreminin ardından daha insanlar enkaz altındayken, yani depremin birinci haftasında Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı “hasar tespit çalışmalarının bir hafta içinde tamamlayacağız” dedi. Bu açıklama bile depremin boyutunu, ağırlığını ve halkın yaşadıklarını algılamayan bir zihniyeti gösteriyordu. Hasar tespit çalışmaları aylar sürdü ve önemli ölçüde yanlışlıklar barındırıyordu. Hasar tespitinde hatır gönül ilişkilerinden suistimallere kadar her aşamada usulsüzlükler yaşandı. Binlerce binanın hasar tespiti değiştirildi.

20 Şubat tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan yaptığı açıklamada “Güçlendirme diye bir mantık yok, hepsini sıfırdan yapacağız” dedi. Bir kez daha depremin ilk günlerde başlattığı ihalelerle yandaş müteahhitler iş imkanı yaratan yönetim şimdi de müteahhitlerine iş sahasını genişletiyordu. Depreme dayanıklı yaşanabilir kentler yaratmaya, mevcut kaynakları değerlendirme ve alanında uzman kesimleri dinlemeye ve bilimsel gerçekleri dikkate almaya ihtiyaç yoktu. Ekonomist olduğu kadar şehircilik uzmanıydı.

Birbiri ardına yayınlanan kararnamelerle tarım alanları, kültürel ve tarihi bölgeler, parklar ve bahçeler imara açık hale gelebiliyor, getirisi yüksek arazilere acele kamulaştırma adı altında mülkiyet değiştirebiliyor ve rezerv alanı adı altında depremde hiç hasar görmemiş yapılar yıkılabiliyordu. Özetle hukuk siyasi iktidar için organize kazançlar sağlayacak şekilde dizayn edilirken Hatay halkı için sadece yoksulluk ve acı üretiren bir mekanizmaya dönüştürülüyordu. Depremi birinci yılında “hukuk ve adalet” adına yapıldığı ifade edilen icraatlar, Hatay halkını mağdur eden, çaresizlik yaratan, kaotik bir ortamda halkı nefessiz bırakan eylem ve işlemlerdi.

Danıştay’dan emsal karar

Depremi 1 yılında yıkılan binalarla ilgili olarak kamu otoriteleri sürekli sivil şahısları hedef gösterdi. Oysa

kamu adına hareket edenlerin açık hizmet kusuru, kamu hizmetinin geç işlemesi, hiç işlememesi veya gereği gibi işlememesi şeklindeki olaylarda hem tazminata hem de hapis cezası verilebilmektedir. Yine kurtarma ekiplerinin zamanında müdahale için geç kalmaları, kişi sayısı, ekipman sayısında yetersiz kalması veya diğer nedenlerle yetersiz olmaları halinde kamu görevlileri yargı önünde hesap vermeleri gerektiği hem kanunlara hem de 1999 depremi sonrası alınan bazı yargı içtihatlarında belirtilmektedir.

Danıştay depremin öngörülebilir olduğu bir durumda, idarenin yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğinden hizmet kusuruna dayalı olarak sorumluluğu bulunduğu hükmetmektedir (Danıştay 6. Dairesi, E. 2004/1477, K. 2004/2115, T. 12.04.2004). Benzer nitelikte birçok karar vardır.

Ülkemiz deprem kuşağında yer alan bir ülkedir. Dolayısıyla idarenin deprem nedeniyle oluşan zarardan, her hangi bir nedenle sorumluluktan kurtulamaz. Çünkü devleti idare edenler tüm risk dereceleri belirlenmiş, deprem haritaları çıkarılmış, inşa edilecek olan yapıların teknik özellikleri dahi her türlü riski dikkate alarak vatandaşına güvence vermiştir.

Bu nedenle inşasına başlanan kalıcı konutlarda dolayı para alması yasalara aykırı olduğu gibi tazminat ödemesi de zorunludur. Oysa Hatay'da başka ülkelerin yardım amacıyla depremzedeler verilmek üzere yapılan konutları da vatandaşına satan bir siyasi otorite ile yönetiliyoruz.

Ne Tutuklanan Ne de İstifa Eden Yönetici Yok

03 Şubat 2024 tarihinde Adalet Bakanı Yılmaz Tunç depremin 1. Yılı dolarken deprem suçlarına dair istatistikleri açıkladı.

“Deprem bölgesinde yıkılan ya da üzerinde imara aykırı değişiklik yapılan binalarla ilgili yürütülen ceza soruştur-

malarında, 2 bin 825 şüpheli hakkında işlem başlatılmış, bu kişilerle ilgili olarak 267'si hakkında tutuklama kararı, 984'ü hakkında adli kontrol kararı devam etmektedir.”

Bu açıklamadan anlaşılacağı gibi deprem suçlarına karşı aslında hiç mücadele etmemişler. 50 bini aşkın insan ölmüş, 100 bini aşkın insan yaralanmış ve on binlerce bina yıkılmış ama sadece 267 kişisi tutuklanmış. Bunların arasında bir dizi kamu kurumunda, hastanelerde ölen ve hatta bile ölüme gönderilen insanlar olduğu halde bir tek kamu görevlisi yok.

Belli ki tutuklu olan sivil şahıslardan siyasi iktidara yakın olanlar ya firari, ya adli kontrol altında. Çok azı tutukludur. Onların da tahliyesi yakında gerçekleşir. Tuhaf olan bir tek istifa eden kamu görevlisinin olmaması. Dosyalarda beklenen bilirkişi raporlarının ancak yarısı gelmiş. Bakan Tunç tarafından yapılan açıklamada 1000 hakim-savcı görevlendirdikleri söyledi. Bu kadar hakim-savcı depremin birinci yılı biterken bir tek kamu görevlisine dava açmadı ya da açmadı.

Ölüme terkin itirafı

Cumhurbaşkanı 03 Şubat 2024 tarihinde Hatay'a geldi. Hatay halkı teslim edilecek kalıcı konutları bekliyordu. Hedefi 1 yıl sonrasına revize etti. Bu hayal kırıklığı yanında Hatay'lı depremzedelerin yüreğine korku salan bir tehdit ve bir yıllık sahipsizli itiraf etti. Açıklama aynen şöyledi;

“Merkezi yönetimle yerel yönetim el ele vermezse, dayanışma halinde olmazsa o şehre herhangi bir şey gelmez. Hatay'a geldi mi? Şu anda Hatay garip kaldı”

Bu açıklamadan iki sonuç çıkarıyoruz.

1- Depremin ilk gününden bu yana devleti yönetenlerin Hatay'a siyasi nedenlerle sahip çıkılmadığını, Hatay'lıların siyasi tercihleri nedeniyle ölüme terkedildiğini öğreniyoruz. “Hatay'a geldi mi? Şu anda Hatay garip kaldı” cümlesi tereddütte yer vermeyen açıklıkta bir itiraf.

2- Aynı açıklamada “Merkezi yönetimle yerel yönetim el ele vermezse” cümlesi yaklaşan yerel seçimlerde Hatay'lı depremzedelerin siyasi iktidarın tercihi doğrultusunda oy vermez ise başına gelecekleri anlatıyordu. Bu açıklama da tereddütsüz bir şantaj/tehdit niteliği taşıyor.

Hastaneler

Depremi bir afet olduğu ve binaları yıkacağına dair inanç orta çağda kaldı. Önemli olan depremin yapıları aktardığı etkileri gerçekçi olarak algılamak ve ekonomik çözümler üreterek depreme karşı direnç sağlayacak taşıyıcı sistemleri belirlemektir.

Hastaneler gibi olası bir depremde mutlaka ayakta kalması beklenen yapılar vardır ve mevzuatta bu tip kamu binaları için özel bir paragraf açılmıştır. Türkiye Bina Deprem Yönetmeliğine göre hastane ve okul gibi kamu binalarının 'bina önem katsayısı' diğer binalara göre daha yüksektir.

Binaların yapı önem katsayıları birbirinden farklıdır. Hastane gibi binaların katsayılarının yüksek olması, binayla ilgili hesapların ona göre yapılması, olası bir depremde dayanırlıklarının yükseltilmesi anlamına geliyor.

6 Şubat depreminde Hatay'da neredeyse tüm hastaneler çöktü ve kullanılamaz hale geldi. Bu yapılar da inanılmaz ihmaller zincirinin yaşandığına, insanların göz göre göre ölüme gönderildiğine tanık olduk.

Depremi birinci yılında, Hatay'da, yönetmeliklere göre olası bir depremde mutlaka ayakta kalması beklenen ama en az 228 kişinin ölümüne doğrudan ve binlerce insanın ölümüne dolaylı olarak yol açan hastanelere ışık tutmaya çalıştık.

Sağlık sistemi çöktü

Deprem sonrasında kamu ve özel tüm hastaneler kullanılamaz hale geldi. Sağlık sistemi tamamen çöktü. Sahra hastaneleri kurulana ve hastalara müdahale imkânı doğana kadar binlerce insan hayatını kaybetti. Binlercesi de sakat kaldı. Hastane bahçelerinde ilkel koşullar

da yapılan müdahaleler yetersiz kaldı. Depremde birçok alanda olduğu gibi sağlık alanında da devletin çaresizlik ve acizlik içinde olduğunu gördük. Deprem, özellikle Hatay'da, sağlık politikalarının iflas ettiğini net bir şekilde gösterdi. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca ilk depremlerin ardından bu durumu şu sözlerle ifade ediyordu;

"Hatay Eğitim Araştırma Hastanemizde ciddi hasar var. İskenderun Hastanemizin A bloku çöktü. Yaralıları ambulanslarla İskenderun'dan Mersin Şehir Hastanemize naklediyoruz."

Sağlık Bakanı Koca, artçı depremlerin ardından ise X hesabından bir marifetmiş gibi; bölgede sınırlı olanaklarla kentin çeperlerinde bulunan üç hastanede tedavi gören 95 kişinin Adana ve Dört Yol'a sevk edildiğini duyurdu. Görülüyor ki kadim şehir, en fazla ihtiyaç duyulduğu bir zamanda, insanlara sağlık hizmeti veremeyecek kadar felç olmuştu.

Hatay'da üç büyük kamu hastanesi bulunmaktadır. Ne yazık ki üç hastane depremde kullanılamaz hale geldi. Özel hastanelerin durumu farksız değildi. Hastaneler en çok ihtiyaç hissedilen bir zamanda yoktular. Bölgede başta Hatay olmak üzere depremden etkilenen illerde sağlık altyapısının, aile sağlığı merkezi ve hastane binalarının çoğu kullanılamaz duruma geldi. Özel sektöre ait Hatay Akademi Hastanesi ve Defne Hastanesi ağır hasar görmüş, kısmen yıkılmış ve bu sebeple hizmet veremez hale gelmiştir. Tüm Hatay'da sismik yalıtımlı (izolatör bulunan) tek hastane Dört Yol Devlet Hastanesiydi.

Sağlık sisteminin iflas ettiğın göstegesı olan hastaneleri incelemeye bu hastanelerin en yeni ve büyüğünden başlayalım...

Çocukların boğularak öldüğü hastane

Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi, depremden önce bölgenin en yeni ve en büyük hastanesiydi. 2016 yılında hizmete girdi. Depremde ağır hasar gördü ve kullanılamaz hale geldi. Savcılık belgelerine göre en az 80 kişi hayatını kaybetti. Bu hastanede çocuk ve kalp yoğun bakım üniteleri vardı. Katlar arasında bağlantı sadece asansörlerle sağlanıyordu. Merdiven bağlantısı yoktu. Yangın merdivenleri ise sigara içilmesin diye kilitliydi ve depremde hastaları kurtarmak için buradan da müdahale edilemedi. Hatay Araştırma hastanesinde de yangın merdivenleri kullanılabilseydi bazı hastaların hayatı kurtulabilir miydi sorusu her zaman güncelliğini koruyacak.

Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesinin kentteki en modern ve en yeni sağlık kuruluşu olduğunu belirtmiştik. Deprem sırasında elektrikler kesildi, jeneratörler devreye girmedi. Elektrik olmadığı için yoğun bakımda olan hastalara, oksijen verilemedi. Hastalar dakikalarla ifade edilen sürede hayatlarını kaybetti. 6 Şubat depremlerinde henüz adı bile konmamış 29 bebek, toplamda 80 kişi bu hastanede hayatını kaybetti. Hiçkimse bu ölümlerden dolayı sorumluluk almadı.

Antakya Cumhuriyet Savcılığı bu hastanede hayatını kaybedenler için 2023/9797 soruşturma numarasıyla ayrı bir soruşturma yürütüyor. Bu soruşturma kapsamında müfettiş raporu da mevcut. Şüpheliler ayan beyan ortada olduğu halde bir tek tutuklu yok. Dava açılmış değil. Yakın zamana kadar dosyada gizlilik kararı vardı. Gizlilik kararı kalktıktan sonra savcı izine ayrılmış. Bu sefer de dosyanın incelenmesi için savcının gelmesi bekleniyor. Bu dosyada idari soruşturmaya dair belgeler olduğundan ve tüm şüphelilerin kamu görevlisi olması sebebiyle mağdur vekillerine dahi inceleme fırsatı verilmiyor. Nihayetinde dosyada mağdur olan A.G. ve vekili aradan bir yıl geçmesine rağmen dosyayı inceleyebilme imkânı bulamadılar.

Bu dosyada yetkililerin ağır ihmallerini, iki açıdan değerlendirme ihtiyacı duyuyoruz. Öncelikle söz konusu hastane iki fay hattının geçtiği bir yer kuruluyor. Uzmanlar, zemininin, hastane yapmaya elverişli olmadığını ifade ediyor. Amik Gölünün kurutulması, üzerine inşa edilen bu hastanenin yer seçiminin yanlış olduğunu, Birlik Sağlık Sendikası ve odalar hem yazılı hem de eylemli uyarılarla duyurmaya çalışmıştı. Bu uyarılar görmezden gelindi.

Diğer konu ise hastanenin tatil edilmemesinde sorumluluğu olanlar. Kanunlarımıza göre gerek Başhekim gerekse İl Sağlık Müdürü can güvenliği sebebiyle hastaneyi tahliye edebilir ve hatta kapatabilirler. Böyle bir tehlike karşısında bu kararı almak zorundalar.

Rant uğruna ölümcül yer seçimi yapıldı

Dönemin Adalet ve Kalkınma Partisi Hatay Milletvekili ve Adalet Bakanı Sadullah Ergin'in ısrarı ile hastanenin bu alana kurulduğu iddia ediliyor. Hatırlanacağı gibi Hatay Havaalanı da aynı alana kurulmuş ve deprem sonrasında kullanılamaz hale gelmişti. Bazı arazi sahiplerine rant sağlamak için kamu binalarının bu alana kurulduğu iddiası neredeyse herkesin dilinde.

Hastanede eşini kaybetmiş ve aynı hastanede görevli A.G. ile görüştük. A.G. sağlıksız bir zemine sahip olan ve iki fay hattının üstüne kamu binalarını inşasına karar verenlerin ardındaki siyasi iradenin birinci derecede sorumluluğu olduğunu ve bu nedenle hesap sormaya buradan başlanması gerektiğinin altını çizdi. İsrarla Sadullah Ergin ile dönemin sağlık bakanı Recep Akdağ'ı işaret etti. 72 kişinin hayatını kaybettiği Ek binanın da aynı yerde inşa edildiğini belirtelim.

Buraya kadar kısaca özetlemek gerekirse; Amik Gölü kurutulması elde edilen araziler üstüne inşa edilen kamu binaları, Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ana binası, Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ek Binası ve Hatay Havaalanı, rant uğruna, uzmanların ve bilim insanlarının tüm uyarılarına rağmen ve ölümcül sonuçlara yol açma pahasına inşa edildi.

Söz konusu hastanenin TOKİ tarafından yapıldığını da vurgulamak isteriz.

Bu yapılar doğrudan en az 152, dolaylı olarak da binlerce insanın ölümüne yol açtı. Çünkü hastaneler deprem sonrası kullanılmadı. Buraya getirtilen yaralıları hayati önemde vakit kaybetti. Sağlık çalışanlarının yaralıları müdahale edemedi. Hatay Havaalanı işlevsiz hale geldi için (depremden bu yana bir yıl geçmesine rağmen hala tam olarak faaliyette değil) bölgeye yapılacak yardım faaliyetleri sağlıklı bir şekilde yapılamadı.

Tüm bu nedenlerden dolayı yapılan soruşturmanın, öncelikle kamu binalarının fay hattı üzerinde ve göl havzasında inşasında ısrar eden dönemin yöneticilerini de kapsamaması gerekmektedir.

Acil servisin girişi yükseltildi

Hastane, göl havzasında kurulmasından dolayı, şiddetli yağmurlarda su baskınına uğruyordu. Hastanenin bodrum katları bu baskınlardan dolayı kullanılmıyordu. Elektrik hattı sular altında kalıyor ve hastanenin eski Başhekiminin tabiriyle; "her su baskınında hat patlıyordu".

Su baskınları o kadar sık gerçekleşiyordu ki hastanenin acil servis girişi 6 metre yükseltildi. Alt katlar kullanılamaz hale geliyordu. Katların altındaki elektrik hattı ve bu sisteme bağlı jeneratörlerin yukarıya çıkarılması için gerekli ödenek talebi karşılanmadı. Söz konusu ödenek ise 250 ile 500 bin arasında. Yani hemen hemen bir ameliyat parasına denk geliyor. Ödenek yokluğundan hatlar değiştirilmedi. Deprem sırasında elektrik hattı yine patladı. Jeneratörler devreye giremedi. Bu yüzden yoğun bakımdaki hastalar, çoğu çocuk, boğularak öldüler.

Bu konuda da uyarılar yapılmış ama yetkililer önlem almamışlar. Başhekim defalarca Sağlık Müdürüne durumu ifade etmiş, sağlık müdürü ödenek yokluğundan bu talepleri red etmiş. Ama ikisinin de aklına yetkileri olduğu halde hastaneyi tahliye etmek gelmemiş. Elbette bu durum bakana da iletilmiş o da bu duruma sessiz kalmış. Hatay İl Sağlık Müdürlüğü, TOKİ ve Sağlık Bakanlığına 2019'da yazı yazarak, hattın riskli olduğunu bildirerek alternatif hat istemiş. Bakanlık ile binayı inşa eden TOKİ yetkilileri sessiz kalarak ölüme davetiye çıkarmışlar.

İnsan hayatı işte bu kadar ucuz.

Uyarılara rağmen hastaneyi kapatmayan ve insanları göz göre göre ölüme sürükleyen bu yöneticilerin tümünün, bakandan başlayarak, TOKİ yetkilileri, sağlık müdürü ve başhekime kadar, yargılanması gerektiği açıktır.

Yukarıda numarasını verdiğimiz soruşturmanın kamu görevlilerini kapsayacak ve sorumluların cezalandırarak şekilde genişlememesi halinde sadece bir hukuki skandal yaşanmayacak. Aynı zamanda yöneticilerin bu sosyal cinayetlere katılımı anlamına da gelecektir.

Depreme dayanaksız raporu olan Ek Binada insan kıyımı

Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ek binası deprem sırasında tamamen yıkıldı. En az 72 kişi bu binada hayatını kaybetti. Bu binanın depreme dayanaksız olduğu birden fazla raporlarla tespit edilmiş. Ama yetkililer bu raporları görmezden gelmişler.

Eski Başhekim Yunus Doğramacı binanın depreme

dayanaksız olduğunu ve yeni bina yapılması gerektiğini yetkililere yazılı olarak beş kez bildirmiş. AKP'den milletvekili aday adayı olan dönemin İl Sağlık Müdürü Mustafa Hambolat ise "Tepki çeker. Burada esnaf var. Siyasetçiler var. Kapatırsak sıkıntı olur" şeklinde karşılık vermiş. Doğramacı yazılarında ısrarcı davranınca Sağlık müdürünün, durumu Sağlık Bakanlığı'na bildirdiğini ama ödenek olmadığı gerekçesiyle adım atılmadığı yanıtı almış.

Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ek Binası'nın bir depreme karşı dayanıklılık ve güçlendirme projelerinin hazırlığı için Hatay İl Özel İdaresi tarafından 2011'de ihale yapılmış. Ama çeşitli nedenlerle 6 Şubat depremine kadar ek binanın depreme karşı güçlendirilmesi yapılmadığı gibi kullanılmaya devam edilmiş. Hem de onlarca yazışmaya rağmen. Bu binada sekizi hemşire en az 72 insan hayatını kaybetti.

Görüleceği gibi her şey ayan beyan ortada. Normal bir hukuk devletinde bu kadar kişinin ölümüne sebebiyet verenlerin derhal tutuklanması beklenir. Oysa dava dosyalarında neredeyse hergün bir hukuki skandal yaşanıyor.

Ek Bina ile ilgili soruşturma Antakya Cumhuriyet Savcılığında 2023/5593 numarasıyla yürütülüyor. Bu dosyada da tutuklu yok. Dosya Karadeniz Üniversitesine bilirkişi raporu için gönderilmiş. Bu durumda dosya fiziki olarak incelenemiyor.

Karadeniz Teknik Üniversitesinden tüm suçu depremin şiddetine atan bir rapor verilebilir. Bu durumda kamu görevlileri hukuki sorumluluktan kurtulur. Bu üniversiteden 6 Şubat sonrası dosyalara ibraz edilmiş ve müteahhitler dâhil tüm sorumluluğu depremin ivmesine atan bazı bilirkişi raporları var.

Dostalar alışverişte görsün soruşturması

Depremde tamamen yıkılmasından dolayı hizmet veremeyen kamu hastanelerinden biri de İskenderun SSK hastanesi. Bu hastanenin A Blokunun yıkımından dolayı en az 76 kişi hayatını kaybetti. Soruşturma İskenderun Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülüyor. Soruşturma numarası 2023/5447. Dava henüz açılmadı

ve bu dosyada tutuklu kimse bulunmuyor. Kamu görevlileri hakkında yürütülen diğer soruşturma dosyalarının akıbetini paylaşıyor. Bu dosyada da sorumluların derhal gözaltına alınıp haklarında dava açılacağı yerde hastanede vefat edenlerin mirasçılarının ifadesinin alınması işlemi yapılıyor. Yüzlerce mirasçıya şikâyetlerini sormak ise yıllar sürecektir.

Söz konusu bina uzun yıllar önce yapılmış ve binanın müteahhiti ve fenni mesulleri vefat etmiş. Bu açıkça bilindiği halde soruşturmaya yıllar önce öldüğü bilinen insanlara yakalama kararı çıkardılar. Müteahhit A.Ö. ile fenni mesul S.T.'nin şüpheli olarak ifadesinin alınması kararlaştırıldı. Ama bu binanın yıkılacağını bildikleri halde hastaları ve sağlık çalışanlarını ölüme gönderenlere yönelik etkili bir işlem halen yapılmış değil. Üzülerek görüyoruz ki soruşturmalar “dostlar alışverişte görsün” mantığıyla yürütülüyor. Etkili soruşturma yöntemleri savsaklanıyor. Asıl sorumlular koltuklarında oturmaya devam edip, elini kolunu sallayarak aramızda dolaşmaya devam ediyor. Hatta bazıları terfi bile etti.

İskenderu Devlet Hastanesi A blok performans analiz raporu 01.07.2012 tarihinde yapılmış. Bu raporda “*Burada kullanılan betonun basınç dayanım yetersizliği, kullanılan donatıların yetersizliği, maruz kaldıkları korozyon, taşıyıcı sistemin yetersizliği sonucu bina performans düzeyi geçme durumu çıkmıştır. Bina maruz kalacağı olası bir deprem anında geçme durumundadır.*” denilmektedir.

Hastane yönetimi bu rapordan haberdar. Çünkü kendileri yaptırmış. Binanın taşıyıcı sistemleri o kadar hasar görmüş ki geçmesi için bir depreme de ihtiyaç yok. Hastanenin Başhekimi bu konuda Sağlık Müdürlüğüne sayısız defa yazılı talepte bulunmuş. Hastanede idari ve mali işler müdürlüğü yapmış C.E. savcılığa verdiği ifadesinde bu durumu şu şekilde anlatıyor;

“Depremden sonra Başhekimimiz Veysel Yıldırım bizleri toplayarak hastane imkanlarıyla 2012 de depreme dayanıklılık yönünden test yaptırdığını, testin olumsuz gelmesi üzerine 2013 yılında depreme dayanıklılık testi ile birlikte resmi yazı ile İl Sağlık Müdürlüğüne ve Sağlık Bakanlığına bildirdiğini söyledi... Başhekimimiz bu yazışmalara cevap verilmediğini anlattı.”

Hatay’da bulunan en büyük üç kamu hastanesinde de durum aynıydı. Yetkililer bildikleri halde, bu konuda ellerinde belgeler olduğu halde tehlikeyi görmezden gelerek insanları ölüme gönderdiler. Yargı ise bu büyük suçun faillerini koruyan bir tutum sergiliyor.

Hiç ders alınmamış

Yukarıda deprem sırasında hastanelerin yıkılmaması beklenir demiştik. Bu konuda özel hastaneler dahil Hatay’da tüm hastaneler sınıfta kaldı. Deprem sonrasında yapılanlara baktığımızda da değişen bir şey olmadığını görüyoruz.

Depremden aylar sonra bile hastalara ve yaralılara nitelikli müdahale yapılamadı. Depremden ardından İskenderun Devlet Hastanesinin bahçesinde sınırlı olanaklarla hizmet verildi. Sağlık çalışanları ve hastalar baskılara rağmen hasar gören binaya girmek istemediler. Gelen hastaları çevre illere sevk etmek ve ilaç yaz-

mak dışında bir hizmet verilmedi.

Görüşüğümüz S.İ adlı sağlık çalışanı depremin ikinci ayında hasarlı binaya zorla sokulmak istendiğini vurguluyor;

“Laboratuvar sonuçlarını almak ve numuneyi vermek için hızla ve korkuyla binaya girip çıkıyorduk. Bunu yapmazsak işten atılmakla tehdit ediliyorduk” dedi. Baskı altında olduklarını söyleyen bir başka sağlık çalışanı Ç.G., binadaki hasarların alçı ve boya ile kapatıldığını görüntüleyerek kayıt altına aldı.

24 Mart 2023 tarihinde Hatay Defne Devlet Hastanesinin temel atma töreni Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından İskenderun’da göle dönmüş sahil şeridinde yapıldı. Temel atma töreninde, demir ızgara üzerine betonun dökülmesinden ibaret olduğu kısa sürede ortaya çıktı. O günlerin AKP Grup Başkanvekili Yılmaz Tunç, tartışmalarla ilgili, Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) yaptığı konuşmada temel atma törenindeki görüntünün temsili olduğunu söylemek zorunda kalmıştı.

Hatay Defne Devlet Hastanesinin 22 Mayıs’ta açıldığı duyuruldu. Ancak inşaat halindeyken açılan ve hizmet veremez durumda olan hastaneyi iki gün sonra su bastı. Aradan geçen 8 aydan sonra bile her yağmurda bu hastane sular altında kalıyor. Bu durum, Defne Devlet Hastanesi yöneticilerin, depremin birinci yılında da insana değil; ranta önem veren bir zihniyeti temsil ettiklerini gösteren çarpıcı bir örnektir. Depremden hiç ders alınmadığını görmek için sadece bu örneğe bakmak yeterli.

Hatay’da depremin birinci yılında sağlık hizmetine ulaşmak maalesef olağan üstü bir çabayı gerektiriyor. Hataylıların yeni acılara açık bir hayata mecbur bırakıldığının altını önemle çiziyoruz.

Haberleşme

Telekomünikasyon şebekelerinin olası bir depremde ayakta kalmasının hayati önemde olduğu bilinmektedir. Her deprem sonrasında iletişimin kesildiğine tanık olduk. Bu konuda özellikle 1999 Marmara depremi sonrası yaşanan ve trajik sonuçlar doğuran iletişim meselesine dair problemler dile getirilmiş ve önlem alınması istenmişti. Yetkililer, yaptıkları açıklamalarda sürekli halkın içinin rahat olmasını önlemlerin aldıklarını söylediler.

6 Şubat depremlerinde gördük ki iletişim neredeyse durdu. Haberleşme kesildi. Telekomünikasyon şebekesinde büyük bir yıkım yaşandı. Depremi üzerinden günler geçtikten sonra bile pek çok yerleşimde yerinde internet bağlantısı dahi kurulamadı.

Neredeyse dünyanın en pahalı internet ve mobil iletişim bedellerini ödeyen ülkemiz insanı en çok ihtiyaç hissettiği bir dönemde, hayati önemdeki iletişim ihtiyacını karşılayamadı. Gerek Bilgi Teknolojileri Kurumu (BTK) gerekse GSM operatörleri depremi suçladılar.

Turkcell Hatay'da iletişimin kesilmesini şu sözlerle açıkladı; *"Hatay'da 67 tane bina üstü istasyondan 64'ü yıkıldı. Şebeke elektriği kesilince fiber bağlantı da radyolink bağlantı da kesildi; çalışabilecek durumdaki istasyon da devre dışı kaldı. Bölgede yedekli yapı olmasına karşın iletişim kesintilerin ana nedeni ise elektrik kesintisi ve baz istasyonlarındaki jeneratörlere iklim koşulları ve ulaşımdan kaynaklı güçlüklerden ötürü yakıt tedariki yapılamamasıydı."*

Diğer firmalar da benzer açıklamalar yaptılar. Bu açıklamalardan anlıyoruz ki olası bir depremde alın-

cak önlemler için kaynak ayırmamışlar. Sadece para kazanmaya odaklanmışlar. Elektrik Mühendisleri Odası, 10 Şubat 2023'te yayımladığı "BTK'ye ve Cep Telefonu İşletmecilerine Acil Çağrı" başlıklı açıklamasında depremin üzerinden 5 gün geçmesine rağmen bazı bölgelerle cep telefonu dahi iletişim kurulamadığını belirtiyor ve iletişimin hayati önemine vurgu yapıyordu.

En çok ihtiyaç hissedilen bir dönemde gerek kamu gerekse özel şirketler haberleşmeyi sağlayamadılar. Ulaştırma Bakanı Ve Altyapı Bakanı Adil Karaismailoğlu 6 Nisan 2024 tarihinde bir televizyon kanalına yaptığı açıklamada GSM operatörlerinin haberleşmeyi sağlamadıklarını ve bu nedenle operatör firmalarına para cezası kesildiğini belirtti. Bu 20 yıl boyunca tüm uyarılara rağmen ders alınmadığının itirafıydı.

Dönemin Ulaştırma Bakanı Ve Altyapı Bakanı Karaismailoğlu, aynı programda bir itirafta daha bulundu. Soru üzerine BTK tarafından internet iletişiminde "bant daraltma" uygulamasına geçildiğini belirtirken nedeni ve ne sürede uygulandığını bilmediği ortaya çıktı. Bant daralmanın nedeni sorulduğunda "öyle bir şey yapılması gerekirdi demek ki" diye cevaplarırken "bant daraltma ne kadar sürdü" sorusuna "o yoğunlukta takip edemedik, bant daraldığını da daha sonra fark ettik" demişti.

Deprem bölgelerinde ağır bir felaket yaşanırken, haber alma hakkını daha da sınırlayan bant daraltma uygulamasına başvurulması sorunun daha da derinleşmesine yol açtı. Ülkenin birçok yerinden yurttaşlar deprem bölgesindeki yakınlarına ulaşamadı.

Afet ve ötesi

Devletin afetlere karşı hazırlığının sadece kağıt üzerinde kaldığını çok acı kayıplar yaşayarak gördük. Yapılan tüm o şaşalı toplantıların, sunumların ve hazırlanan raporların hepsi göz boyamak içinmiş. Afetler için toplanan paraları ve ayrılan kaynakları har vurup harman savurmuşlar. Yaşayarak öğrendik.

Deprem sonrası günlerce enkazlara müdahale edemeyen, organize olamayan, yeterli personeli hazır edemeyen, askerleri bile ilk günlerde seferber edemeyen, yağmaları dahi engelleyemeyen, ihtiyaç malzemelerini sağlayamayan, enkazlardan çıkan cansız bedenleri kimliklendiremeyen, morg hizmeti bile veremeyen, enkazdan yaralı çıkarılanlara sağlık hizmeti veremeyen, refakatsiz çocuklara sahip çıkamayan bir devlete canlı yayınlarda tanıklık ettik.

Asli görevi, afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iae, barınma, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesini koordine etmek olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kâğıttan ibaret bir kurummuş.

Afetlerde yanımızda olması gereken kurum yandaşların doldurulduğu bir arpalığa dönüştürülmüş. 2009'da İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulduğu günden beri her afet sonrası tartışmaların ve eleştirilerin odağı oldu. 20 günlük bir çalışını şube müdürü olarak ataması AFAD'ın asıl misyonunu ne hale göstermektedir.

Afet sonrası iyileştirme planı ise ne yazık ki kağıt üzerinde bile bulunmuyor. Afet sonrası iyileştirme aşaması yılların tecrübesine dayanan, nelerin yapılacağı çok açık bir süreçtir. Deprem birinci yılında gördük ki yönetenlerin afetten etkilenenlerin yaşam koşullarını en azından eski duruma getirmeye yönelik bir planları olmadığıdır. Tüm çalışmaların el yordamıyla yürütüldüğünü gözlemlerimizle gördük. Oysa iyileştirme aşaması, afetin panik

havası geçtikten sonra günlük yaşamın yeniden düzenlenmesini gerekli kılar.

Raporumuzda görüleceği gibi, depremden bu yana bir yıl geçmesine rağmen, Hatay halkı her gün aynı plansızlık ve beceriksizlikle karşı karşıya kalıyor. Yöneticiler afet sonrası planlama ve koordinasyonda her icraatlarıyla beceriksizlik rekorları kırıyorlar. Afet sonrası iyileştirme çalışması, kısa dönemde hayatın normal akışı içinde toplumun gereksinim duyduğu elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz ve haberleşme gibi çağdaş altyapılarının yenilenmesi ile uzun dönemde afetten etkilenenlerin normal hayata dönmelerini sağlayacak sistemin yeniden yapılandırılmasına yönelik faaliyetleri kapsar.

Deprem 1 yılında Hatay'da depremedelerin çadır yangınlarında, sel baskınlarında, kurasız yıkımlarda, bir türlü düzenlenemeyen trafik keşmekeşi içinde ve elektrik kaçaklarında ölmeye devam ettiğine tanık olduk.

Afet sonrası iyileştirme planının hazırlanmasından ve uygulanmasından sorumlu olacak kurum dahi bulunmuyor. Oysa bütün bunlar afet öncesi planlanmalıydı. Geçici ve kalıcı konutların yeri planlanmış olsaydı örneğin Hatay'daki tarım alanları talan edilmez ve moloz yığınları yerleşim yerlerine dökülmezdi. Afet sonrası iyileştirme planında geçici ve kalıcı konutların kimler tarafından yapılacağı dahi belirlenmelidir. Bu konular belirlenmediği için jet hızıyla yapılan ihaleler, rezerv alan ilan edilen bölgeler, her yağmurda sular altında kalan geçici konutlar, hizmet veremez hale gelen hastaneler, talan edilen tarihi yerleşimler ve burada saymakla bitmeyecek yeni yeni sorunlarla Hatay halkı muhatap olmak zorunda bırakıldı. Deprem risk haritası çıkartılmadan kalıcı konutların yapımına başlanması, yer bilim kurallarına aykırıdır.

Sokaklarda gezen ölüm

Hatay'da binlerce bina yıkıldı ve yıkılmayı bekleyen de binlerce bina var. 19 Temmuz 2023 tarihli tarafından hazırlanan rapora göre 13.670 yıkık, 8.735 acil yıkılacak ve 58.874 ağır hasarlı bina vardı. Toplamda yıkılacak yapı sayısı 81.279 olup bu Hatay'daki yapı stokunun %22'sine denk geliyor. Yasada yapılan rezerv alanı değişikliği sonucu bazı orta, az ve hasarsız binaların yıkılması da söz konusu olduğundan yıkılacak yapı sayısı daha da arttı.

Deprem bir yılını doldururken yaşanan felaketin ne kadar büyük olduğunu yapılar bilançosuna baktığımızda daha da iyi anlıyoruz. Resmi verilere göre Hatay'da deprem öncesinde toplam 362.597 bina vardı. Bu binalarda toplam 911.603 bağımsız bölüm varken depremde yıkılan, acil yıkılacak ve ağır hasarlı bağımsız bölüm sayısı 266.563'e çıkmaktadır ki bu da Hatay'daki binaların toplamının %29'una denk gelmektedir. Orta hasarlı bağımsız bölümler ilave edildiğinde bu oran %34'e çıkmaktadır. İşyerlerinde ise bu oran %43 olarak tespit edilmiş.

Bu veriler Hatay'da depremin, özellikle 7 ilçede (Antakya, Defne, Samandağ, Arsuz, Kırıkhan, Hassa ve İskenderun) neredeyse her üç evin birinde ve her iki işyerinin birinde devasa bir yıkıma yol açtığını gösteriyor. Resmi rakamların soğukluğu, yaşanan felaket sonucunda ortaya çıkan can ve mal kayıplarının acı gerçeğini ortaya seriyor. Kadim şehrimizin yaşadığı kayıp tahmin ettiğimizden ve gördüğümüzden çok çok ötesinde.

Bu ağır tablo karşısında yönetenlerin, yaraları sarmak için atacakları adımlarda, hassas, etkili ve öncelikli olarak, geride kalanların can güvenliğini sağlayacak şekilde olması beklenirdi. Normal bir ülkede böyle olurdu.

KontROLSÜZ, KURALSIZ VE DENETİMSİZ YIKIMLAR

Hatay'da yıkımlar devam ederken sürekli dikkat çektiğimiz konulardan biri de yapılan yıkımların bölgede yaşayanların can güvenliğini tehdit etmesidir. Asbest tehlikesi o kadar ciddi boyutlara ulaşmasına rağmen yetkililer sadece yaptıkları enkaz kaldırma ihaleleriyle övünmeyi tercih ettiler. Hatay Valiliği depremin ardından henüz iki ay geçmişken web sayfasından;

"İl genelindeki yaklaşık 51 bin yapının yıkımı ve yıkıntı atıklarının taşınmasına yönelik ihale iş ve işlemleri 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri çerçevesinde büyük oranda tamamlanmıştır. Antakya ve Defne ilçelerinde ihale, sözleşme ve yer teslim süreci tamamlanan ağır hasarlı yapıların yıkım işlemlerine 04.05.2023 tarihi itibarıyla başlanılmıştır." duyurusu yaptı. Valilik, bu duyuruyu şu şekilde tamamlıyordu;

"Öte yandan geçici depolama sahalarında biriktirilen yıkıntı atıkları içerisinde geri dönüşümü mümkün olan demir, metal, plastik, tekstil, tahta, kâğıt vb. malzemelerin ayrıştırılarak kalan beton atıklarının agregaya dönüştürülmesine dair süreç de başlatılmıştır."

Yetkililerin depremin ardından ağırlıklı olarak akçeli işlerle uğraşmaları ve temel konularda deprem bölgelerinde kalanların yarasına derman olmaktan uzak tutumlarını Hatay'da 6 Şubat'tan bu yana neredeyse her gün gözlemlendi.Özetle Hatay'da caddelerde, sokaklarda yıkım yapan iş makineleri tozu dumana katarak herhangi bir kurala uymak zorunda kalmadan yıkıma devam ettiler ve ne yazık ki tüm uyarılara rağmen bu yıkımlara devam ediyorlar. Cadde ve sokaklarda hafriyat kamyonları gezici fabrika bacası gibi gökyüzünü toza boğuyor. Usulüne uygun yapılmayan yıkım işlemlerini daha iyi anlayabilmek için bazı tanıklıklar faydalı olacaktır. Ağır hasarlı evinin yıkımı sırasında M.A. yaşadıklarını şöyle anlatıyor:

"Evimin bulunduğu apartman ağır hasarlı olarak tespit edilmişti. Dava açmıştım. Yürütmeyi durdurma kararı kaldırıldı. Gece saat 20:00 de bana elektronik tebligat yapıldı. Sabah saat 07'de iş makineleri binaya dayandı. Ev eşyalarımızı almamız için giriş kapısından yıkıma başladılar. Binada doğal gaz bağlantısı vardı. Elektrikler vardı. İtfaiye yoktu. Bu haliyle yıkıma başladılar. İhaleyi alan firmanın tek derdi eşyalarımızı yağmalamaktı."

Yıkım çalışmaları o kadar kurlsızdı ki, Arsuz'da, bir başka tanık, İ.K. binada eşyasını almak için evinde bulunduğu sırada iş makinasının apartman girişindeki duvarları yıkmaya başladığını anlattı. Makine operatörüne bunu neden yaptığını sorduğunda ise " Sadece duvarlara

vurdum. Seni korkutup binadan çıkmak için yaptım” yanıtını almış.

Aralık ayının ilk haftasında yani depremin onuncu ayında İskenderun ilçesinde bir ilkokulun yanındaki ağır hasarlı binanın yıkımı çocuklar okul bahçesindeyken yapıldı. Yapılan yıkım sırasında çocuklar büyük korku yaşarken oluşan toz bulutu ve parçalar nedeniyle bahçedeki çocukların çığlıklar içinde kaçtıkları anlar cep telefonu kamerasına yansıdı. Bu görüntüler sosyal medyaya yansınca tüm Türkiye yıkımlarda yönetenlerin neyi öncelediğini gördü.

Yukarıda anlattığımız örnekler yıkım sırasında yaşananların istisnai olaylar olmadığını gösteriyor. Ne yazık ki yıkım çalışmaları kontrolsüz bir şekilde yapıldı. Depremin birinci yılında Hatay’da yıkım çalışmaları herhangi bir kurala uymadan, kontrolsüz ve denetimsiz devam ediyor.

Bir nesil yok mu oluyor!

Depremin hemen ardından Hatay’ın neredeyse tüm ilçelerinden asbest tehlikesine dikkat çekilmiş, “kansere olmak istemiyoruz” çığlıkları atılmıştı. Yetkililer bu konuda çelişkili açıklamalar yaptılar. Hatay Valiliği Asbest tehlikesinin varlığını inkâr ederken Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet Özhaseki, depremin beşinci ayında “İlk yapılan ihaleler alelacele yapıldığı için şartnamelerde bazı şeyler gözden kaçmış” diyerek bir itirafta bulundu.

Nihayetinde korkulan oldu ve Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) akreditasyonu bulunan bir laboratuvarında Çevre Mühendisleri Odası tarafından yapılan incelemelere göre; 2-3 Eylül 2023 tarihinde Hatay, Antakya Serinyol, Antakya Merkez ve Samandağ Yeşilköy, Samandağ Merkez ve Defne’den aldıkları 45 numunenin 16’sında asbest tespit edildi. Oda yetkilileri şöyle bir tespit daha yaptılar ki yaşanan vahametini boyutunu ortaya koyuyor;

“Araştırmayı yapmak için 2 günlüğüne bölgeye gelen kişilerin arabasından dahi asbest numunesi çıktı. Yani asbeste ve hava kirliliğine maruz kalmanız için Hatay’dan geçmeniz bile yeterli” dediler.

Asbeste maruz kalanların ileride kanser olma, mevcut hastalıkların ise genişlemesine yol açacağı aşikârdır.

Bilim insanları “ev içinde bile sıvanın dökülmesi, ev dışında ise doğa olayları nedeniyle sıvanın ya da çatının bütünlüğünün bozulması sonucu havaya karışan asbest liflerinin solunması sonucu, asbeste maruz kalınabilmektedir” vurgusu yaparken, on binlerce binanın yıkıldığı bir ortamda Hatay halkının karşı karşıya kaldığı tehlikeyi hayal bile etmek mümkün değil.

Ana muhalefet partisi CHP depremin yedinci ayında yayınladığı raporunda aynı tehlikeye dikkat çekip yasalara uyulmadığını söyledi. CHP’nin raporunda “Asbest konusu büyük tehlike arz ediyor. En önemli sorunlardan birisi enkazların kaldırılmasına dair mevzuatlara uyulmamasıdır. Malzemelerin ayrıştırılmaları düzgün yapılmamakta ve sulama teknikleri mevzuatlara uygun olarak gerçekleştirilmemektedir.” vurgusu dikkat çekiyor.

Asbestin kısa vadede enfeksiyon, kalp krizi, KOAH, uzun vadede ise çeşitli kanser hastalıklarına neden olduğunu belirten Hatay Tabip Odası Başkanı Dr. Sevdar Yılmaz ise şunları söyledi:

“Hava kirliliği ile ilgili Hatay’ın verileri tehlikeli ölçüde yüksek. Öte yandan okullar, yıkım işlemleri bitmeden başladı ve bu işlemler okulların etrafında devam ediyor. Bu işlemler özellikle çocuklarımızı ruhsal olarak da etkiliyor. Eğer önlem alınmazsa okul çevresindeki yıkımların bir neslimizi yok edeceğini düşünüyorum”

Yanlış okumadınız. Deprem sonrası Hatay’da yaşanan yıkım ve ayrıştırma yöntemleri bir nesli yok etmek tehlikesiyle karşı karşıya bırakıyor.

Önlem alınmadı

Ne yazık ki 6 Şubat depremlerinin üzerinden bir yıl geçti. Ancak Hatay’da kontrolsüz yıkımlar nedeniyle “katil toz” olarak bilinen asbest tehlikesi sürüyor. Alınabilecek önlemler vardı, hala vara. Kısaca açıklamaya çalışalım.

- Asbest tehlikeden bütünüyle korunmak mümkün değilse de moloz yığınlarına, yıkım ve atık alanlarına erişim kısıtlanmalıydı. Oysa moloz istifleme alanları yerleşim yerlerine çok yakın tarım alanlarına yapıldı.
- Asbest tehlikesini azaltma yöntemlerinden biri de enkaz kaldırma ve yıkım yapılan yapılarda toz oluşturmamaya dikkat edilmesidir. Ortamın ıslak tutulmasıdır.

İtfaiye olmadan yıkımın ve enkaz kaldırmanın yapılmasıdır. Bu konuda da hassas davranılmadığı, hali hazırda bu kurala da uyulmadığı gözlemleniyor. Medyaya yansıyan yıkım görüntülerinde bu kurala istisnai olarak uyulduğu görülmektedir.

- Son olarak enkaz yüklü hafriyat kamyonlarının üstünün kapatılmasıdır. Hatay bölgesinde depremin ardından geçen bir yılda enkazdan alınan hafriyatı taşıyan üstü kapalı bir tek kamyonla rastlanmamıştır.

Toz bulutları, hava karışıp yağmurlarla Hatay halkının üzerine aktı; solunan havayla ciğerlerine doldu. Deprem birinci yılında neredeyse tüm yurttaşlarımız hastalıklarla ve salgınlarla mücadele ediyor.

AFAD'ın Temmuz 2023 verilerine göre hafriyat kamyonları günlük 2.913 sefer yaptı. Günlük sefer sayısı azalsa da, bir yılın toplam sefer sayısına ulaşmaya çalıştık. Temmuz ayında hafriyat kamyonları toplam 97.134 sefer yapmış. Ocak 2024 tarihinde hafriyat kamyonların toplam sefer sayısı 1.000.000'ü aşmış durumda. Bu kadar hafriyat kamyonunun kaldırdığı asbestli toz yalnızca Hatay'da yaşayanları zehirlemekle kalmıyor, aynı zamanda bu tozlar toprağı ve yeraltı sularına sirayet ediyor.

Ne yazık ki yetkililer diğer konularda olduğu gibi bu konuda da insan hayatını önceleyen bir tutum sergilemedi.

Moloz dağları toprağı da zehirliyor

Devletin 2022 yılı resmi verilerine göre depremden etkilenen şehirlerde bulunan tarım alanı tüm ülkedeki tarım alanlarının %16,92'sine denk geliyor. Deprem bölgesindeki meyve, içecek ve baharat alanları ise ülkedeki toplam alanın %26'sı kadar. Diğer bir ifade ile Türkiye'deki bitkisel üretimin neredeyse beşte biri deprem bölgesinde.

Dünya Bankası, 2023 yılı Eylül ayına ilişkin gıda fiyatları araştırmasını yayınlamıştı. Bu rapora göre Türkiye, dünyada gıda enflasyonunun en yüksek seyrettiği 4. ülke oldu. Avrupa ülkeleri arasında ise 1. sırada. Bu veri öncelikle tarım alanlarının ve bitkisel üretimin ülkemiz için hayati önemde olduğunu gösteriyor. Tarım alanları bu kadar önemliyken deprem sonrasında yetkililerin, tarım alanlarını koruyabiliyorlar mı sorusunu sormak zorundayız.

Depremi ardından yıkılan binaların enkazları yerleşim yerlerine yakın, tarım alanlarına döküldü. Neredeyse

tüm tarım alanlarında moloz dağları yükseliyor. Tarımla uğraşan yurttaşlarımızla konuştuğumuzda hepsi aynı şeyi söylüyor: "Asbest topraklarımızı zehirliyor."

Temiz Atık Derneği Başkanı Esra Kara "asbestin olduğu enkazın tarım alanlarına yakın bölgelere, hayvanların otladığı bölgelere asla atılmaması gerek" derken yeraltı sularını da zehirleyeceği uyarısını yaptı.

Tehlikeli Madde Uzmanı Kenan Yıldız'ın asbestin yanı sıra bölgede ağır bir kurşun oksit kirliliğine dikkat çekiyor. Yıldız, "Türkiye'de boyalarda kurşun oksit kullanımı yasak olmadığı için o bölgedeki hemen hemen tüm duvarlar kurşun oksitli boyalarla boyalı. Bu zehirli madde enkazla birlikte tarım topraklarına gidince yediğimiz marulla, içtiğimiz inek sütü ile bize ulaşacak" diyerek konunun önemine vurgu yapıyordu.

Çukurova Üniversitesi Öğretim Görevlisi Sedat Gündoğdu da tehlikenin büyüklüğüne "Enkaz atıkları nerede bir zeytin bahçesi, bir portakal bahçesi, bir dere yatağı ve nerede bir sulak alan varsa yanına yamacına dökülüyor. Plastik, asbest, ağır metal ve diğer kirleticiler sonsuza kadar besin zincirine karışıyor" sözleriyle dikkat çekiyordu.

Hatay Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet Sever ise önümüzdeki yıllarda yaşanacak sıkıntıları şu şekilde dile getiriyor; "Birçok tarla sahibinin, bu alanların imara açılması yönünde beklentileri var. Su kaynaklarının doğduğu yerler, meyve bahçeleri ve zeytinlikler dikkate alınmadan molozlar, atıklar döküldü. Mutlak tarım arazilerine devlet tarafından, kira karşılığı konteyner kentler yapıldı. Taban suyu yüksek olmasına rağmen sel ve su baskını ihtimali olan yerler dahi dikkate alınmadan konteyner kentler, çadır kentler yapıldı. Amik, Samandağ, Arsuz, Dört Yol ovası, sit alanıdır ve buralara kesinlikle yapı yapılamaz, herhangi bir şey dökülemez. Bu, kanunlara da aykırıdır. Çıkardıkları kanunları, önce kendileri çiğniyor. Konteyner kentler yapılırken, tabanlarına dökülen moloz ve betonlar, bu alanların da tarım dışına çıkmasına neden oldu"

Bu bölümü bir başka üreticinin, F.D.T. sözleriyle bitirelim;

"Zaten toprakta eskisi gibi verim kalmadı. Biz burada sadece toprak kaybetmiyoruz. İnsan sağlığını da kaybediyoruz. Hatay, Türkiye'nin tarım ihtiyacının yüzde 21'ini karşılayan bir bölge. Bir süre sonra sadece deprem bölgesindeki insanlar değil, herkes hasta olacak. Depremi öldürmediği insanlar ilerleyen yıllarda ne yazık ki kanserden ölecek."

Hatay'da geçtiğimiz bir yıl içinde uzmanların uyarıları, halkın protestoları ve üreticilerin adeta yalvarırcasına dile getirdiği talepleri yetkililer duymadı ve görmedi. Enkaz kaldırma işlemlerinde, yetkililerin doğayı ve insanı önceleyen bir anlayış göstermediler. Karar vericilerin bundan sonra yasalara uyacağına ve önlemler alacağına dair umutlar beslemek için bir neden de görülmüyor.

Hayalleri sel aldı

Dondurucu soğukların yaşandığı günlerde gerçekleşen deprem bölgede yaşayan yüzbinlerce insanın evsiz kalmasına yol açmıştı. Barınma sorunu ilk günlerden itibaren yakıcı şekilde kendini hissettirdi. Yağışlar ve fırtınalar yıl boyunca eksik olmadı. Cumhurbaşkanı seçim çalışmalarını boyunca depremzedelerin barınma sorununu en geç bir yıl içinde çözeceğini beyan etse de Hatay'da kalıcı konutlar sembolik sayıda kaldı. Evsiz kalmış depremzede yurttaşlara verilen konut sözü depremin birinci yılında tamamlanmış değil.

Oysa Hatay Valisi Mustafa Masatlı; *"TOKİ projeleri kapsamında ihalesi yapılan ve ihale aşamasında olan kalıcı konut sayısı 32 bin 609'dur. Toplam planlanan kalıcı konut sayısı ise 73 bin 712'dir. Kalıcı konutların ilk etaplarının kasım, aralık itibarıyla sahiplerine teslim edileceğini ön görmekteyiz. Tüm kurum ve birimlerimizle vatandaşlarımızın huzuru, güveni ve mutluluğu için her daim sadık ve çalışıyoruz. Bu süreci, devletimiz ve milletimiz el ele verip atlatacağız inşallah."* diye demeç verdiğinde depremin ardından 7 ay geçmişti.

Söz konusu tarihlerde depremzedelerin konteyner ihtiyacını dahi karşılayamamışlardı. Kentin her tarafında çadırlarda yaşayanların trajik öykülerini hepimiz biliyoruz. Bu gerçeklik karşısında kalıcı konutların bir yıl içinde teslim edileceğine dair iddia ancak mesnetsiz bir hayal olabilirdi. Şimdi depremin birinci yılındayız ve ne yazık ki kalıcı konutları bitmiş değil. Devlet adına hareket edenler depremzedeleri boş bir hayal ile avutmaya çalıştı.

Hatay Valisi'nin yukarıdaki demeci devletin televizyonu TRT'de yayınlandı. Aynı haberde konteyner kentte üç çocuğuyla kalan S.S üzerinden konteyner kenttekilerin "çok memnun, rahat ve huzurlu olduğu" belirtiliyordu. Hatay'ın kavurucu yaz sıcaklığında konteynerde veya çadırda yaşamının ne demek olduğunu bilmeyen, empatiden uzak ve halkın sorunlarına yabancı bir yönetici daha "konteyner kentlerde yaşama güzellemesi" yaparak ne kadar başarılı olduğunu göstermeye çalışıyordu.

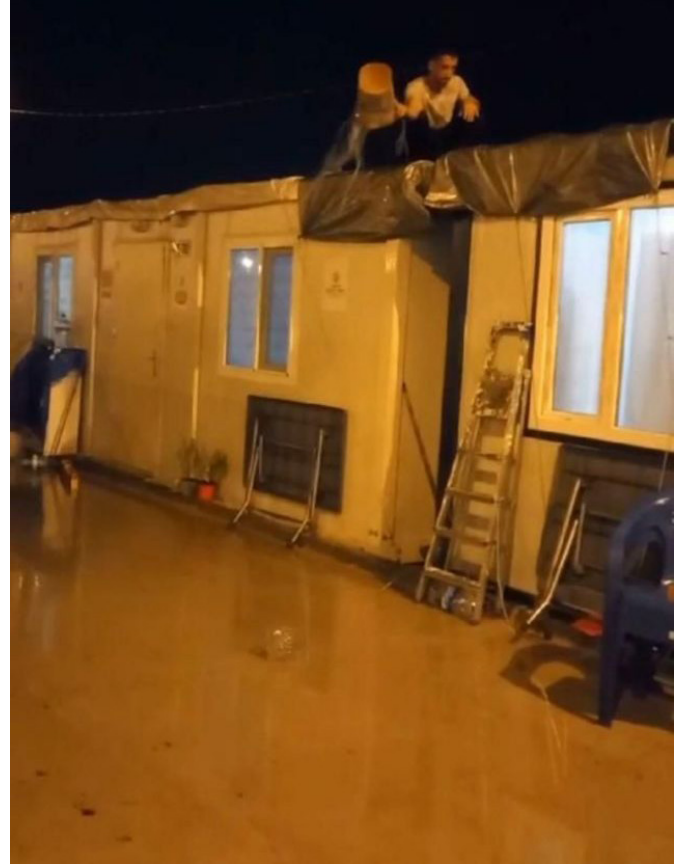
Oysa geçici yaşam alanlarında kalmak zorunda olan depremzedeler her yağmurdan sonra aynı travmayı yaşadı. Barınma alanlarını su bastı, tüm eşyalar ıslandı. Konteynerler akıttı, rüzgarda çadırlar uçtu, Yetkililerin ısrarla görmek istemedikleri, görseller dahi sorunu gidermek için harekete geçmedikleri yağmur, sel ve doğa olaylarının basına yansıyanlarını bir kez daha kayda geçirelim.

"Yetimden de öte bırakıldık"

- Depremin vurduğu Hatay, İskenderun'da sular yükseldi. Caddeleri sel bastı. Çöken yollar yüzünden oldukça zorlaşan ulaşım, Hatay'da arama kurtarma çalışmalarını gittikçe daha da zorlaştırıyor. **(07 Şubat 2023)**

- Yoğun yağışla birlikte İskenderun ilçesinin farklı bölgelerinde bulunan çadır kentlerin ve konteynerlerin etrafı da çamur oldu. Hatay'ın İskenderun ilçesinde sağanak hayatı olumsuz etkiledi. Çadırlarda oturan depremzedeler bu kez de yağmur mağduru oldu. **(14.03.2023)**

- Depremin vurduğu Hatay, yağmura teslim oldu.

Çadırlar su altında kaldı. Hatay, depremin 38. gününe sağanak yağışla girdi. Tüm geceyi çadır temizlemek ile geçiren vatandaşlar, çadırlarını olası bir yağmura karşı yükseltmek zorunda kaldı. Vatandaşların tek istedikleri konteynerlere yerleştirilmek. Hepsinin ağzından tek bir cümle çıkıyor: "Çok zor durumdayız, bize yardım edin." **(15.03.2023)**

- 6 Şubat depremlerinde ağır hasar alan kentteki çadırları sel vurdu. Hatay'da yaşayan eski futbolcu Gökhan Zan kentteki çadırların son durumunu sosyal medya hesabından paylaşarak, "Malum önümüz kış. Kışa hazırlıklar tamam!!! Hatay'da bugünkü son durumumuzdan bir kesit ile sizleri bu görüntülerle baş başa bırakıyoruz... Normalleşmeye adım adım yaklaşıyoruz!!! Hatay'dan herkese sevgiler" notunu düşü. **(28.08.2023)**

- Hatay'da meydana gelen sağanak yağış nedeniyle depremzedelerin kaldığı konteynerleri su bastı. Konteynerde yaşayan bir kişi elektrik akımına kapılarak vefat etti. **(02.10.2023)**

- Dün geceki sağanak yağış sonrası Hatay'daki Uzun Çarşı su altında kaldı. Esnaf, suyu tahliye etmeye çalışırken yetkililere tepki gösterdi: "Yetimden de öte bırakıldık." **(02.10.2023)**

- Hatay'da dün gece itibarıyla etkili olan sağanak yağışta çadırların ve konteynerlerin çoğunu su bastı. Eşyaları zarar gören, hemen hemen her yağmurda baskın yaşamaktan bıkan depremzedeler içinde buldukları durumu "Keşke ölseydik, kurtulsaydık" sözleri ile ifade etti. **(03.10.2023)**

• 6 Şubat'taki depremlerde ağır hasar Hatay'da depremzedelerin ihtiyaçları halen karşılanamamışken, bölgedeki altyapı sorunları da çözülmedi. Bu yüzden, kentte etkili olan sağanak yağışlar sele dönüşürken, depremzedeler zor durumda kalıyor. **(09.10.2023)**

• Hatay'dan S.M. şunları söyledi: "Hatay'da yurttaşların bir kısmı çadırlarda önemli bir kısmı ise konteynerlerde kalıyor. Konteynerler ufacık yağışta su baskınlarıyla karşı karşıya kalıyor. Kış nasıl geçireceklerini düşünüyorlar. Yurttaşlar ısıtıcı, klima ve branda talep etmeye başladı. Dayanışma için gönderilen destekler azaldı. Kentte kaliteli, içilebilir su yok. İnsanların taleplerinden biri de bu oluyor. Depremin ilk gününden bu yana aynı tablo var. Hükümetten ve yerel yöneticilerden insanların sorunlarına kalıcı çözüm bulmaları yönünde çağrı yapıyoruz. Maraş merkezli 6 Şubat depremlerinin üzerinden 9 ay geçti. Sorunlar ilk günkü gibi duruyor. Yıkılan kentlerdeki çadırlarda, konteynerlerde, hasarlı evlerde kalarak yaşam mücadelesi veren depremzedelerin başta barınma olmak üzere birçok sorununa çözüm bulunabilmiş değil. Kış konteynerlerde ve çadırlarda karşılamaya hazırlanan depremzedeleri zorlu günler beklerken, her sağanakta su baskınlarının yaşanması da bir başka sorun olarak duruyor. AFAD ise dün branda dağıtmaya başladı. Deprem bölgesinde mart ayında temeli atılan kalıcı konutlar ise tamamlanmadı. Depremzedeler, sahipsiz bırakıldıklarını belirterek "Verilen sözler tutulmadı" dedi.

11 ilin etkilendiği depremlerde bölgedeki sorunlar sürüyor. AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan mart ayında "650 bin konutu 1 yıl içinde teslim edeceğiz" sözünü vermesine karşın barınma sorunu çözülemedi."

di." **(23.10.2023)**

• Dükkânını su basan K. A. ise "Deprem üzerinde bir yıl geçecek ama biz her yağmur yağdığı anda aynı sorunla karşılaşacağız. Hiç bir çözüm yok ve hiçbir çalışma yok. Her yağmur yağdığı anda iş yerimiz sular altında kalıyor" ifadelerini kullandı. **(05.01.2024)**

• Konteynerleri su bastığını söyleyen L.U. şunları anlattı: "Mayıstan sonra da bir yağmur bastırıldı ve sel yaşandı. Sel suları konteyner ve çadırları sürükledi. Örnek böyleyken önümüzdeki zorlu kış şartlarına hazır değiliz. İnsanlar evlerini istiyor. Yağışlar olduğunda altına palet de koysak üstünü de kapatsak su basmasının önüne geçemiyoruz" **(06.11.2023)**

• Deprem sonrası yer yer 1 metreyi bulan çökmelerin yaşandığı İskenderun sahili, denizde dalgaların boyunun 5 metreyi bulmasıyla sular altında kaldı.

• Hatay Çiğdede, Deniz ve Kapisuyu (Çevlik) Mahallelerinde aşırı yağış ve fırtına sonrası olumsuzlukların giderilmesi için çalışmaların sürdüğünü bildiren Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı Doç. Dr. Lütfü Savaş, Büyükşehir Afet ve Acil Durum Koordinasyon Merkezi'ne bağlı birimleri 26 ve 27 Kasım'da yoğun yağışlardan etkilenen 25 vatandaş evlerinden tahliye edip güvenli yerlere yerleştirdiğini belirtti. Deniz yükselmesinden kaynaklanan su taşkınını giderilmesi için tahliye kanalı açma, genel temizlik ve yol iyileştirme çalışmalarımız devam ettiğini açıkladı. **(28.11.2023)**

• Hatay'da etkili olan aşırı yağışlar sonrasında il genelinde bulunan birçok konteyner kenti su bastı. Çadırda yaşayan depremzede vatandaşların da yağmur, soğuk

hava ve şiddetli fırtınadan olumsuz yönde etkilendiği öğrenildi. **(10.12.2023)**

- Hatay'ın İskenderun ilçesindeki sağanak yağış sonucunda caddeler göle döndü. İskenderun ilçesindeki kuvvetli sağanaklar sebebiyle bazı bölgeler sular altında kaldı. İş yerlerini su basan esnaflar, şehirdeki altyapı sorununa dikkat çekti ve çözüm talep etti. **(04.01.2024)**

- Esnaf M. K. "Depremi üstünden bir yıl geçmesine rağmen şehirdeki altyapı sorunu sebebiyle iş yerimizi su basıyor. Bugün iş yerimize suların girmesini engelledik. Bir yıl önce yaptığımız küçük bent yeterli gelmemişti. Deniz taşkınları nedeniyle dışarıya doğru büyük bent yaptık ama bir ay önceki selde engel olmadı. Dükkânım sular altında kaldı" dedi. **(05.01.2024)**

- Hatay'ın İskenderun ilçesinde, gece etkili olan sağanakla sahildeki caddeler yine su altında kaldı, iş yerlerinde baskın yaşandı. İstinat duvarı yıkılınca çökme tehlikesi yaşanan 5 katlı bina, tahliye edildi. 6 Şubat depreminde çöken İskenderun sahili yine göle döndü. Sabaha kadar süren yağış sonrası Çay Mahallesi, 15 Temmuz ve Atatürk Caddesi'nde diz boyu su birikti. Öte yandan İsmet İnönü Mahallesi'nde aşırı yağış sırasında 5 katlı binanın istinat duvarı yıkıldı. Duvar yıkılınca toprak kaydı, bina çökme tehlikesine karşı tahliye edildi. **(13.01.2024)**

- Dünden beri etkili olan sağanak yağış Hatay'da hayatı olumsuz etkiledi. Yağış nedeniyle depremzedelerin kaldığı çadır ve konteynerleri su bastı. **(17.01.2024)**

Kayıplarımızı arttırdılar yaralarımızı derinleştirdiler

Ne yazık ki önlenbilir felaketlerle canlarımızı yitirdiğimiz bir ülkede yaşıyoruz. Her geçen gün daha fazla yaşayacağımıza her geçen gün daha çok ölüyoruz. Göz göre göre geliyorum diyen sosyal cinayetlere karşı, yapılan tüm uyarılara rağmen önlem alınmıyor. Deprem sonrasında yaşanan, mal ve can kaybına yol açan önlenbilir

nitelikteki yangın ve sel gibi olaylar; geçici konaklama alanlarında dahi yer seçiminin doğru yapılmadığını gösteriyor. İnsan hayatını ve mal kayıplarını önleyecek şekilde tüm risklerin hesaplanması ve buna göre düzenleme yapılması bilimsel ve teknik olarak mümkündür.

İnsan hayatını öncelemektense sermayeye transferi odağına koyan yönetim anlayışı ölümcül karanlığı "fıtrat ve kader" diye tanımlayarak hem sorumluluktan kaçtı hem de rant odaklı icraatlarını gizlemeye çalıştı.

Ekosisteme, doğaya verilen geri döndürülemez tahribatlar, yağın yağmurların toprakla buluşması yerine, şehircilik ilkelerinden, kültürel değerlerden ve bilimsellikten uzak kent planlaması sel felaketleri yaşamamıza yol açıyor. Geçici yaşam alanları hava şartlarına uygun değil. Yer seçimi de bir planlamanın eseri değil. Birçok konteyner kenti yanlış yanlış yer seçimi ile su baskınları yaşıyor. Bu baskınlardan sonra konteynerlerin su sızdırdığı da anlaşılınca bu sefer de branda dağıtılarak sorun çözülmek istendi. Fakat kuvvetli rüzgârlar gününbirlik çözümleri bertaraf etti.

Tuvalet ve banyo giderleri için de yer açılmadığından depremzedeler atık sular ve mikroplar içerisinde yaşamak zorunda kalıyor. Bu sebeple enfeksiyon yayılarak salgınlara yol açtı. Yaşam alanlarındaki hijyen koşulları çok yetersiz. Hijyen malzemeleri dağıtımı da çok az yapıldığından geçici yaşam alanları her gün yepyeni sorunların yanında depremin ilk günü yaşanan sorunları da tekrar tekrar gündeme getiriyor. Sorunlar azalmıyor hem katlanıyor hem de derinleşiyor.

Bilim insanlarının ısrarla uyardığı konuları duymayan, önlem almayan, mevzuatta gerekli düzenlemeleri yapmayan bir zihniyetle yönetiliyor. Bu zihniyet, sel ve fırtına gibi doğa olaylarının afete dönüşmesine neden oluyor. Ve depremin birinci yılında depremdeki kayıplarımızı daha da arttıran, yaralarımızı derinleştiren bir sonuç yaratıyor.

Yangınlar

Depremin hemen ardından birçok enkazda yangın çıkmış ve yetkililer yangınlara zamanında müdahale edememişti. Enkazlarda yanarak hayatını kaybedenlerin kimliğini tespiti yönelik DNA örneği dahi alınamamış olanlar var. Bu durumun varlığı yangınların depremin ilk günlerinden bu yana ciddi bir meseleye dönüştüğünü göstermektedir.

İskenderun Limanı'nda depremin hemen ardında başlayan yangın ancak 13 Şubat 2023 tarihinde, depremden yedi gün sonra, Türk Silahlı Kuvvetleri ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi'nin devreye girmesiyle söndürülebildi. Karadan ve havadan müdahale edilerek ancak bir haftada söndürülebilen yangın, ardında sayısız soru işaretleri bıraktı. Yangın iki konuda ciddi sorunlar yarattı. Birincisi, limandaki yangın nedeniyle İskenderun şehri günlerce duman altında kaldı. Enkazlara çöken ağır ve kimyasal duman enkaz altında kurtulmayı bekleyenlerin durumunu kötüleştirirken, arama-kurtarma ekiplerinin de müdahale yeteneklerini kısıtladı. Depremin ilk günlerinde yetkililerin, yangınlara karşı verdiği sınav, tüm yıl boyunca Hatay halkının yangınlar karşısında yaşayacakları ölümcül yalnızlığın işaretlerini verdi. Bu sınav yetkililer için sıradan ama Hatay halkı için trajik ve can yakıcıydı.

Depremle birlikte İskenderun Limanı'nda bir konteynerde başlayan ve daha sonra yayılan yangın, müdahalenin zamanında yapılmaması sebebiyle, resmi açıklamalara göre 1730 konteynerin içindeki yüklerle beraber tamamen yanmasıyla sonuçlandı. Limanı işleten Limakport İskenderun'un 17 Şubat 2023 tarihinde hazırladığı belgeye göre;

"5 bin 400 adet konteynerden yaklaşık 3 bin 670 adedi ise yanmamış halde kurtarılmış olup, depremden dolayı devrilen konteynerlerin hasar durumları ayrıca tespit edilecektir. Yaklaşık bin 730 konteyner ise, içerisindeki yüklerle birlikte tamamen yanmıştır."

Yangın bir konteynerde başladı ve yayıldı. Limanda onlarca vinç bulunurken yanan konteynerin diğer konteynerlerden yalıtılmaması, bunun akıl edilememesi kamuoyunda bazı iddiaların gündeme gelmesine ve soru işaretlerine neden oldu. Bu yangının bilerek mi çıkartıldı, söndürme çalışmaları savsaklandı mı ve bu yangın limanda yapılan usulsüz bazı işlemlerin üstünü örtmek için bahane mi edildi gibi sorular hala güncelliğini koruyor.

Öte yandan depremin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen, yangın hakkında soruşturma açılmamış olması son derece düşündürücüdür. Yetkililer bu kadar maddi (can kaybına da yol açabilirdi) zarara neden olan yangında ya soruşturacak bir şey görmüyorlar ya da soruşturmak istemiyorlar. Her iki durumda da yangınla ilgili kamuoyunda dillendirilen iddialar güç kazanıyor.

El Yordamıyla Öğrenme Yöntemi

Deprem sonrasında yüzbinlerce insan evsiz kaldı. Devam eden artçı depremler nedeniyle yurttaşlarımız hasarlı veya hasarsız evlerine giremediler. Yüzbinlerce insan geçici olarak yaşayacakları çadırlara ya da konteynerlere yerleştirildiler. Bu toplu yaşam alanlarında çıkması olası olan yangınlara karşı yönetenlerin önlem alması beklenirdi.

Çadır malzemelerinin yanıcılık özellikleri dikkate alınarak çadırlar arasındaki güvenlik mesafesine dikkat edilmeliydi. Çadırlarda ve konteynerlerde ısıtma ve pişirme üniteleri ile mekanik, elektrik tesisatları ve bacalarda alınması gereken güvenlik önlemleri titizlikle uygulanmalıydı. Bu tür önlemlerin mevzuatlarda yer almasına rağmen yetkililerin bu konuda da duyarsız davrandıklarını ve gerekli önlemleri almadıklarını görüyoruz. Bir yıllık yangın bilançosuna baktığımızda yangınlara karşı önlemlerde "el yordamı ile öğrenme" yönteminin kullanıldığını görüyoruz. Toplu yaşam alanlarında kalan yurttaşlarımız

her an yangın tehlikesiyle karşı karşıya. Ve yetkililer bu durumun önene geçmek için bilimden ve teknikten faydalanmama ısrarlarına dikkat çekmek istiyoruz.

Hatay yanıyor her türlü yanıyor

Depremden bu yana basına yansımış Hatay'da çıkan yangınlar şu şekilde;

- Antakya Güzelburç Mahallesi'ndeki aroma ve esans fabrikasının enkazında, işçilerin malzeme ayıklama işlemi yaptığı sırada yangın çıktı. **(25.02.2023)**

- Hatay'ın Arsuz ilçesinde deprem nedeniyle evleri zarar gören ailenin kaldığı çadırda, fırtına nedeniyle birbirine çarpan elektrik tellerinden düşen kıvılcımlar nedeniyle yangın çıktı. Çadırların yanısıra iki otomobil yandı. **(08.03.2023)**

- İskenderun'da depremzedelerin kaldığı çadırda çıkan yangına uykuda yakalanan 3 kardeş yaralandı. Yaralı kardeşlerden 4 yaşındaki Elif Mislina Eker hayatını kaybetti. Abla Yeşim Eker'in ise ağır yaralandı. **(26.03.2023)**

Kardeşinden 24 gün sonra da hemşire olan ablası Yeşim Eker'de (17) yaşamını yitirdi.

- Hatay'daki çadır kentte yürekleri ağza getiren bir yangın meydana geldi. Merkez Antakya'ya bağlı Akevler Mahallesi'nde vatandaşlar tarafından kurulan çadır kent içerisindeki bazı çadırlarda henüz belirlenemeyen nedenle yangın çıktı. **(17.05.2023)**

- Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde bulunan ve depremzedelerin konakladığı çadır yaşam alanında yangın çıktı. **(08.06.2023)**

- Antakya Akasya Mahallesinde, TOKİ konutlarında yangın çıktı. **(19.06.2023)**

- Hatay'ın Defne ilçesine bağlı Gümüşgöze Mahallesi'nde depremzede vatandaşların kaldığı çadırda yangın çıktı. **(02.07.2023)**

- Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde AFAD'a ait 87 çadırın bulunduğu çadır kentte çıkan yangında 50 çadır yandı. Can kaybının yaşanmadığı yangında büyük hasar meydana geldi. 87 çadırın 50'si tamamen yanarken vatandaşlara

ait eşyalar da kül oldu. **(05.07.2023)**

- Antakya ilçesinde, çevresinde depremlerde yıkılan yapıların enkazı bulunan bir evde çıkan yangın, itfaiyenin müdahalesiyle söndürüldü. **(05.07.2023)**

- Hatay Defne ilçesi Çekmece Mahallesi'nde çadırlarda yangın çıktı. **(17.09.2023)**

- Hatay'ın merkez Antakya ilçesinde, 6 Şubat'taki depremlerde ağır hasar alması nedeniyle boşaltılan 2 katlı binada çıkan yangın söndürüldü. **(02.10.2023)**

- Hatay'ın Samandağ ilçesinde evleri depremde hasar gören Oğur ailesinin kaldığı çadırda yangın çıktı. **(05.10.2023)**

- Hatay'ın Antakya ilçesine bağlı Haraparası Mahallesi'nde çadırda yangın çıktı. **(14.11.2023)**

- Hatay'da depremzedelerin kurduğu 5 çadır yangında kül oldu. Hatay'ın Samandağ ilçesindeki yangında çadırlar kullanılamaz hale geldi. **(23.11.2023)**

- Hatay'ın Defne ilçesinde bulunan Doğa Koleji'nin arkasındaki Prefabrik Kent'te meydana gelen yangın, henüz belirlenemeyen bir sebepten dolayı korku ve endişe yarattı. **(05.12.2023)**

• Hatay Reyhanlı'da depremzedelerin kaldığı çadırda yangın çıktı. Çıkan yangın rüzgârında etkisiyle kısa sürede büyüdü. **(05.12.2023)**

• Hassa İlçesi TOKİ İnşaatında 2 ayrı konteyner yangını yaşandı. Konteynerde meydana gelen yangında ölen ya da yaralanan olmadı. **(08.12.2023)**

• Antakya Maşuklu'da bulunan Aziziye Konteyner Kentinde bir konteynerde de yangın çıktı. **(08.12.2023)**

• Hatay'ın 3 ilçesinde depremzedelerin çadırları kül oldu. Hatay'ın 3 ayrı ilçesinde depremzedelerin kaldığı çadırlar yandı ve zarar gördü. Samandağ İlçesi Cumhuriyet Mahallesi Malik Yılman Caddesi'nde, İskenderun ilçesi Kocatepe Mahallesi'nde ve Antakya ilçesi Habib Neccar Mahallesi'nde meydana gelen çadır yangınlarında depremzedeler şimdi çadırsız da kaldı. **(11.12.2023)**

• Hatay'ın Antakya ilçesine bağlı Aksaray Mahallesi'ne bağlı Şükrü Balcı Caddesi'nde bulunan çadır kentte yangın çıktı. Çadırlar yanarak kül oldu. **(20.12.2023)**

• Antakya'da çadırlar ve konteynerler de yangın çıktı. Kış mevsimi ile birlikte ortaya çıkan ısınma sorununa çözüm sırasında yaşanan iş kazaları, şanssızlıklar ve de ihmaller sonucu çadırlar ile konteynerlerdeki yangınlar sürüyor. **(22.12.2023)**

• Defne ve Antakya'da yangın 2023'ün son günlerinde Antakya ve Defne ilçelerinde çadır yangınlar meydana geldi. Defne İlçesi Harbiye Mahallesinde meydana gelen çadır yangını çağrılan itfaiye ekiplerinin çalışmasıyla kısa sürede kontrol altına alındı, ancak çadır ve içindeki malzemelerin tamamı yandı. **(31.12.2023)**

• Hafta sonunda bir diğer çadır yangını ise Antakya Cuma pazarında yaşandı. Antakya İlçesi Esenlik Mahallesi Cuma pazarı içerisinde çadır yangını meydana geldi. Yangında çadır ve içindeki malzemelerin tamamı kül oldu. **(31.12.2023)**

• Hatay'ın İskenderun ilçesinde bulunan Limak Kon-

teyner Kentte meydana gelen yangın, hızlı müdahaleyle kontrol altına alındı. Yangın sonucunda konteyner kullanılmaz hale gelirken, can kaybı veya yaralanma yaşanmadı. **(06.01.2024)**

• Hatay'ın Samandağ ilçesinde, prefabrik evde çıkan yangında 4 ve 1 yaşındaki iki kardeş hayatını kaybetti. İtfaiyenin müdahalesiyle söndürülen yangında İsacan (4) ve kardeşi Doğa'nın (1) yaşamını yitirdiği belirlendi. **(07.01.2024)**

• Hatay'da meydana gelen konteyner yangını, itfaiye ekiplerinin hızlı müdahalesiyle kısa sürede söndürüldü. **(11.01.2024)**

• Hatay'ın merkez Antakya ilçesinde depremlerde hasar gören kafede çıkan yangın itfaiye ekiplerince söndürüldü. **(14.01.2024)**

• Yangın, Kırıkhan ilçesi Alsancak Mahallesi'nde bulunan konteyner kentte meydana geldi. Mahallede bulunan konteyner kentte, bir konteyner yanmaya başladı. **(22.01.2024)**

Depremin birinci yılı geride kalırken Hatay'da çadır ve konteyner kentlerde çıkan yangınlarda 4'ü çocuk en az 5 kişi hayatını kaybetti. Onlarca kişi yaralandı. İtfaiyenin müdahale etmek zorunda kaldığı, toplu yaşam alanlarında bizim tespit edebildiklerimize göre 25 yangın gerçekleşti. Bu yangınların bir tanesi bile gerekli önlemlerin alınması için yeterli olmalıydı. Depremin birinci yılında Hatay'da toplu yaşam alanlarında gerçekleşen yangınlar endişe verici bir noktaya gelmiştir.

İnsanların yangında ölmemesi için yapılacaklar çok mu zor? Kimse bu konuda yetkilileri uyarmıyor mu?

Birçok konuda olduğu gibi afet sonrası yangınlara karşı alınacak önlemler konusunda alanında uzmanlar tarafından uyarılar yapılmış ve hatta basın açıklaması ile uyarılar kamuoyuna duyurulmuştu. TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu adına Zuhul YAZICI imzalı "Deprem sel ve benzeri doğal afetler sonrasında kurulan çadır ve konteyner alanlarında oluşabilecek yangın, sel risklerine karşı önlemler" başlıklı bir basın açıklaması yayınladı. 06.05.2023 tarihinde yayınlanan açıklamada neredeyse her ayrıntıya ve uluslararası standartlara yer verilmiş. Oda yöneticileri yetkilileri bu konuda uyarmayı görev bilmişler.

Depremin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen, depremzedelerin kaldıkları toplu yaşam alanlarında hala yangın çıkıyor ve insanlar ölüyorsa yetkililerin uyarıları dikkate almadığını ve görevlerini yerine getirmediklerini söylemek zorundayız.

Kayıplar

Kamuoyunun ve yetkililerin, yeterince ilgi ve hassasiyet göstermediği konulardan biri de deprem sonrasında kaybolanlar. Marmara depremi sonrasında gerçekleşen ve ABD ülkesine kaçırılan depremde çocuklarına dair itiraflar, derneğimizi Kahramanmaraş merkezli deprem sonrası kaybolanlara dikkatleri çekmeye yöneltmiştir.

Deprem sonrası kaybolan kişi sayısının bini aşkın olduğu; hem bu mevzuya özgü çalışma yürüten Deprem Mağdurları ve Kayıp Yakınlarıyla Dayanışma Derneği (DEMAK) yöneticilerinin, hem de Tekirdağ Milletvekili Cem Avşar tarafında İçişleri Bakanına yanıtlamak üzere verilen yazılı soru önergesinden öğreniyoruz. Devletin hiçbir makamı bu konuda açıklama yapma ihtiyacı duymuyor. DEMAK deprem bölgesinden 142 kişinin derneklerine resmi başvuru yaptığını duyurdu.

Aile ve Sosyal Hizmet Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş, 13 Ocak 2024 tarihinde yaptığı açıklamada “Depremde kaybolan 1912 çocuğun bir tanesinin bile kayıp olmadığını” söyledi. Bu açıklamadan deprem sonrası ilgili bakanlığa ulaşan çocuk kayıp sayısının en az 1912 olduğunu anlıyoruz. Bakan adeta itiraf gibi açıklamayla; kendilerine kaybolduğu bildirilen 1912 çocuğun sırrının çözüldüğünü de iddia ediyor. Oysa aynı bakanlık depremin birinci ayında kendilerine ulaşan refakatsiz çocuk sayısının 1915 olduğunu açıklamıştı

Gerçek öyle mi?

Yaptığımız saha ve açık kaynak araştırmasında halen birçok aile kayıplarını arıyor. Kılıç ailesinden 3, Kamçılı ailesinden 3, Delen ailesinden 3, Dönmez ailesinden 4, Mursalıoğlu ailesinden 3, Köse ailesinden 3, Koyuncular ailesinden 4, Karaveli ailesinden 3, Bahadırılı, Horşit ve Kırık ailelerinden 1’er çocuğun kayıp olduğunu tespit ettik. İskenderun kaymakamlığı ise sadece İskenderun’da 11 kayıp olduğunu ve araştırmaya devam ettiklerini söylüyor.

Kayıpları araştırmak üzere faaliyet yürüten dernekler varken, yakınlarını sosyal medya aracılığıyla arayanların paylaşımları dururken Aile ve Sosyal Hizmet Bakanı

Mahinur Özdemir Göktaş’ın “ bir tanesi bile kayıp değil” açıklaması temelden yoksun ve gerçekleri yansıtmamaktadır.

Yetkililerin çelişkili açıklamaları, şeffaflıktan uzak tavırları ve halkın acılarını anlamaktan yoksun tutumları kayıplar konusunda sağlıklı bir veriye ulaşmamızı engelliyor. Depremin 1. Yılında yetkililer depremde kaybolanların sayısını dahi bilmiyorlar. Bu nedenle inkâra yöneliyorlar. Deprem nedeniyle kaybolan kimsenin olmadığını söylemek mümkün olmadığı gibi hayatın olağan akışına uygun değil. Nitekim nüfus kayıtlarında halen yaşıyor görünen ama haber alınamayanların sayısı Hatay’da binlerle kaybolanların adına kayıtlı ama depremden buyana sinyal alınamayan cep telefonlarının sayısı ise on binlerle ifade ediliyor. Tüm çabalarımıza rağmen kaybolanların sayısı konusunda tam bir rakam veremezsek de deprem sonrası kaybolanların hiç te az olmadığı kamuoyuna yansıyan haberlerden anlaşılıyor.

Bu nedenle çalışmamız sırasında bir başka soruya yanıt aradık; “deprem nedeniyle kaybolanlar konusunda yetkililer sorumlulukla ve hassasiyetle davrandılar mı?

Bu soruya ne yazık ki olumlu yanıt veremiyoruz. Kısa ca açıklamaya çalışalım;

Enkazlarda demir madenciliği yaptılar

Depremin ilk günlerinde henüz enkazlardan çığlık sesleri yükselirken Cumhurbaşkanı Erdoğan ilk demecinde konut ihalelerine yer verdi. Hemen ardından mülki idareler enkaz kaldırma ihaleleri yaptılar. Depremde yakınlarını arayanlar tarifsiz acılar yaşarken yetkililerin asıl niyetlerinin rant olduğunu görüyor ama hiç kimse yönetenlerin bu denli büyük bir kalpsizlikle hareket edebileceğine ihtimal vermiyordu.

Depremzedeler, büyük bir umutla sevdiklerini enkaz başında beklerken, arama faaliyetlerine son verilip, enkazlar iş makinalarıyla kaldırılmaya başlandı. İşte o zaman yakınlarını arayan yurttaşlarımız kendilerinin ne kadar yalnız, terk edilmiş ve sahipsiz olduklarını bir kez daha anladılar.

Ne kadar acı ki enkazlarda ceset parçaları iş makinelerinin kepçelerinde sallandı. Bu görüntüleri tesadüfen yakalayan depremzedeler ve gazeteciler kamuoyuna gerçekleri duyurmaya çalıştı. Bu görüntüler buzdağının görünen ucuydu. Neredeyse her sokaktan kayıp sesleri yükselirken enkazları kaldırılamaya devam ettiler. Enkazlar tarım alanlarına moloz yığını olarak istif edildi. Burada iş makineleri demirleri ve molozlarda kalan değerli eşyaları ayıklamaya başladı. İhaleyi alanların tek derdi kar etmektir. Deprem'in 1. yılında depremzedeler kayıp olan sevdiklerinin bedeni bulunma ihtimali ile uykusuz geceler yaşarken, ihale sahipleri günün ilk ışıklarıyla, daha çok para kazanma hırsıyla moloz sahalarına gittiler.

Enkaz ayıklama sahasında görüştüğümüz saha çalışanlarına çıkan cenaze parçalarını ne yaptıklarını sordüğümüzde "İlk günlerde patronlara bildirdik ama patronlarımızdan işinize devam edin yanıtı aldık. Daha sonra artık görsek de görmedik." dediler.

Enkazlar kaldırılmaya başlandığından bu yana Kamu adına moloz sahalarını denetleyen hiçbir yetkili olmadı. Geniş ve çok sağlıksız olan enkaz toplama alanlarında cenaze parçalarını bulmak artık neredeyse imkânsız hale geldi.

Moloz sahalarında bulunan beden parçalarının soruşturma yürüten savcılıklara iletildiğine dair herhangi bir vaka veya kayıt bulunmuyor.

İnsan bedenleri enkazlara gömüldü

Birçok enkazda canlı bulunduğuna dair ses alınmıyınca arama faaliyetleri durduruldu. Yakınlarına ulaş-

mayan yurttaşlar enkazlarda nöbeti tuttu. Daha sonra enkaz kaldırma çalışmaları başladı. İş makineleri zemin seviyesine gelindikten sonra enkaz kaldırma çalışmalarını durdurdular. Diğer bir ifadeyle yıkılan binaların zemin üstündeki enkazlar kepçelerle kaldırılıyor, bu arada çıkan insan bedenleri teslim ediliyor, daha sonra da temeldeki demirler alındıktan sonra saha düzleştirilerek oradan ayrılıyorlardı. Yani zemin seviyesinin altında bulunması muhtemel bedenler bırakılıp gittiler.

Bu durum depremzedelerde bir başka yara açılmasına yol açtı. Yakınlarını enkazda bulunamayanlar, sevdiklerinin yaşıyor olduğuna inanmaya başladı. Enkazlarda yeterince arama yapılmaması depremzedelerin yakınlarının yaşıyor olduğu umudunu beslemeye başladı. Kabullenme daha sancılı bir sürece dönüştü.

İskenderun'da görüştüğümüz K.C. adlı depremzede yeğenin enkazdan çıkarıldıktan sonra şaşkın şekilde yürüyerek uzaklaştığına dair birçok ihbar aldıklarını ve çaresizce aramaya başladıklarını ama depremin üstünden geçen 11 aydan sonra onun enkazda bırakıldığına inandığını söyledi. K.C gibi görüştüğümüz onlarca depremzede yüzlerce insanın bedenlerinin enkazlarda kaldığına inanıyor.

Ölü de sahipsiz

Deprem'in ilk günlerinde devlet yetkililerinin hiç olmadığını beyan eden depremzedeler enkazlardan çıkardıkları bedenleri hastane bahçelerine ve mezarlıklara götürdüklerini belirttiler. Cansız insan bedenlerinin üstüste istif edildiğini, bu kaos ortamında hiçbir işlemin sağlıklı yürümediğini özellikle vurguladılar.

Birçok depremzede kendi imkânları ile enkazdan çıkardıkları yakınlarını aile mezarlığına gömdüklerini, bilgilerini çok sonra yetkililere bildirdiklerini beyan ediyorlar. Birçok kişinin depremde vefat ettiği halde nüfus kayıtlarında halen yaşıyor görünmesinin sebepleri arasında bu gerçeklik yatıyor.

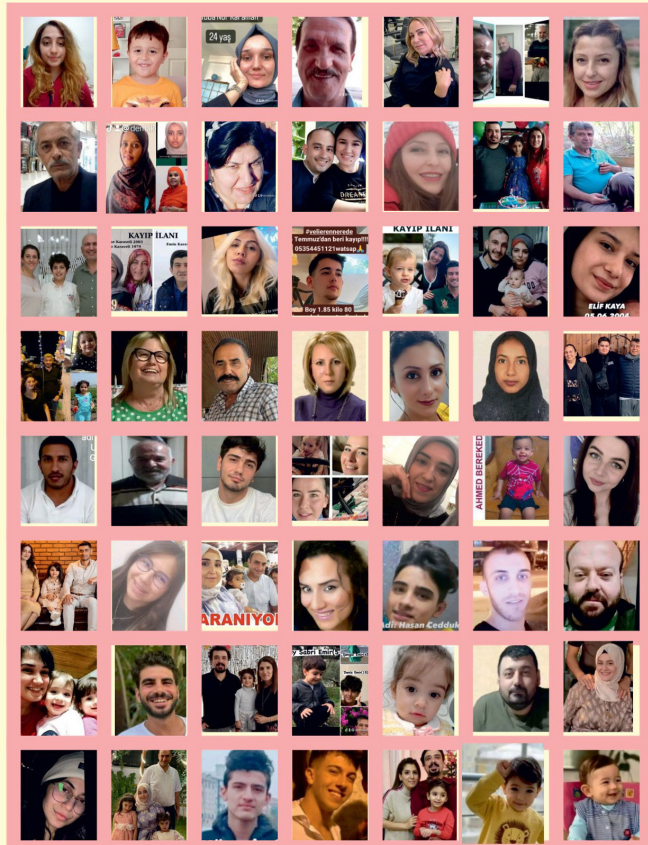
Depremde Eda Apartmanında beş yakınını kaybeden Z.A. tanıklığını şöyle ifade ediyor: "Enkaz çalışmaları bitince beş yakınımızı bize teslim ettiler. İki ay sonra eniştemin ve teyzemin cesetlerinin bir başkasına ait olduğunu söyleyen yetkililer mezarları açtırdılar. Oradan iki bedeni alıp gittiler. Beş ay sonra teyzemin kimsesizler mezarlığında olduğunu bildirdiler. Ruh halimiz paramparça. Teyzemi hala kimsesizler mezarlığından almadık. Belki eniştemiz de bulunur ikisini aynı anda alırız diye düşündük. Bir yıl oluyor ve eniştem S.H ise hala kayıp. Ne yapacağımızı bilemiyoruz haldeyiz."

Antakya'da gelinini ve oğlunu kaybeden bir anne ise B.H. günlerce enkaz başında beklerken çıkan cesetlerin enkaz etrafında saatlerce istiflendiğini, onların sokak köpeklerinden korumak için nöbet tuttıklarını anlatırken çok sayıda kayıp insanın olduğuna bizzat şahit olduğunu belirtti.

DNA işlemlerinin çok sonra başlaması ve DNA örneği alınamayan (yanmış olması v.s. sebeplerle) birçok kişinin kimlik tespitinin yapılamadığı dikkate alındığında halen binlerce kayıp vakasının olduğunu söyleyebiliriz. Savcılıklarda eşleşme yapılamayan DNA listeleri tespitimizin

KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ 06/02/2023

11 il geneli enkazlarda kayıp listesi

yerinde olduğunu gösteriyor.

Hatay Antakya'da yaşayan M.H.B. evlat edindiği kızını depremde kaybetti. Kızı M.B. L. i kaybeden baba, kızının cenazesinin bulunması için delil olarak verdiği saç örneğinin de kaybedildiğini söyledi. Son umudu da uçup gitmişti.

Yakınlarının cansız bedenlerini, sırtında, motosikletle, at arabası veya araçlarıyla taşıyanlara dair görüntüler hafızalarımızda tazeliğini korurken; Devleti, depremde hayatını kaybedenlerin bedenine ve kimliğine sahip çıkamadığı gibi; kayıp yakınlarına karşı merhametsiz ve ciddiyetten uzak bir tutum içinde olduğunu üzümlere belirtmemiz gerekiyor.

Diri de sahipsiz

Depremi birinci yılında deprem bölgesinde bir soru daha sorduk. Depremde hayatını kaybedenlere morg, kefen ve dua imkânı sağlayamayan yetkililer enkazlardan canlı çıkanlara sahip çıkabildi mi?

Bazı depremzedelerin anlattıkları yönetenlerin bu konuda da sorumluluktan uzak, vicdandan yoksun bir tutum sergilendiğini gösteriyor.

İskenderun Gülyüz Apartmanında kaybolan B.G'den umutla haber bekleyen annesi "Oğlum enkazdan çıkan ilk kişiydi, bilinci kapalıydı ve onu canlı görenler var. Oğlum nerede?" diye haykırıyor. Acılı anne çocuğunun bulunabileceği umudunu taşıyor.

Hatay'da yıkılan İlke Apartmanında üç yakının kaybeden S.K. ise gitmedikleri hastane, sevgi evi, çocuk evi kalmadığını belirtirken, yüzlerce ailenin kayıplarını aradığına şahit olduğunu vurguluyor. Aynı binada 5 aylık torununu kaybeden A.K.de, "çocuklarımızı bulun" diyerek acısını haykırıyor.

İskenderun'da bilinci açık şekilde çıkarılan ve hastaneye gönderilen M.A'nın ayağı kırıldı. Ablası ile dayısına hastanın ameliyat için helikopterle Mersin'e sevk edileceği söylenerek hasta ambulansa bindirilmiş. İ.K hayati tehlikesi olmadığını vurguladığı ve bilinci açık halde ambulansa teslim ettikleri kız kardeşinden bir daha haber alamamış.

S. Ö, Hatay Antakya'da depremde saniyeler içinde yıkılan Rönesans Rezidans'ın enkazında kalan 36 yaşındaki kızı T. K. ile torunları 3 yaşındaki M.K. ve 1 yaşındaki M.A.'ya aylardır ulaşamadığını söyledi. S. Ö, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Göktaş'ın "1912 çocuktan bir tanesi bile kayıp değil" ifadelerine tepki şöyle dile getirdi;

"Kayıp çocukların sayısı 1912 ile sınırlı değil, daha fazla. Yangın çıkmayan, bulduktan sonra kaybolan yüzlerce çocuk var. Bu çocuklar nereye gitti? Kapsamlı araştırma yapılması gerekiyor. Sevgi evlerine, hastanelere bakılsın, parmak taraması yapılsın. Başka dernek ve kurumlar mı aldı araştırılsın. Bu çocuklar kaçırıldı mı? Biz nasıl araştıralım? Böyle bir gücümüz, yetkimiz yok. Rönesans'ta 51 kişi kayıp, 8-9 tanesi çocuk. Bizim isteğimiz devletin ivedilikle bu işe el atması. Bir aileden 8 tane çocuk kayıp. Bu olabilir mi? 8 çocuk aynı aileden nasıl kaybolabilir?"

Bir başka kayıp yakını, S. Ş. ise Antakya'daki Çiçin

Apartmanı'nın yıkılması sonucu kızını damadını ve 4 torununu kaybetmiş. İkiz torunları henüz 7 yaşındaydı. Diğer torunlarından biri 17 yaşında, en büyüğü ise 21 yaşındaydı. Anne babaları da enkazdan çıkmadığı için DNA eşleşmesi bile yapılmıyor. S.Ş. feryadını yönetenler duyar umuduyla şu sözlerle dile getirdi; "Kaçırıldılar mı bunu da bilmiyoruz. Biz sürecin titiz yürütülmesini istiyoruz. Nerede bu insanlar? Başvurmadığımız yer kalmadı, temeli bile kazdırdık oradan da çıkmadılar. Yetkililere sesleniyorum. Mezarlarına bile razıyız, çocuklarımızı bulun."

Her sokaktan benzer olayları dinliyor, aynı haykırıları duyuyoruz. Ve ne yazık ki yetkililerin deprem sonrasında da sorumluluktan uzak tutumlarına tanık oluyoruz. Bu tutum depremzedeler üzerinde hiç kapanmayacak yaraları açtı ve açmaya devam ediyor.

Bir ata sporu olarak inkar

Son olarak, Hollanda'da refakatsiz şekilde bulunan ve depremde olduğu açıklanan çocuğun o ülkeye nasıl gittiğine dair bir araştırma yapılmadı. Dönemin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık, bulunan çocuğun Türk uyruklu olmadığını bildirmekle yetinmiş çocuğun depremde olarak o ülkeye nasıl gittiği ile ilgilenmemişti. Türkiye'nin Lahey Büyükelçisi Selçuk Ünal ise Hollanda polislerinin neden önce kendilerine haber verilmediğine kızılmakla yetinmişti.

Bakan Derya Yanık tarikatlara teslim edilen refakatsiz depremde çocuklar için de benzer bir inkâr politikası izlemişti. Aile bakanı iddialar karşısında önce "Refakatsiz hiçbir çocuğu derneğe, vakfa teslim etmemiz söz konusu değil" demişti. Daha sonra annelerinden koparılıp Sakarya'ya getirilen depremde çocukların İsmailağa adlı bir Cemaatin işlettiği yurtta tutulduğu ortaya çıkmıştı.

Yukarıda konu hakkında beyanına yer verdiğimiz mevcut Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş'ın da kendinden önceki AKP'li bakanların izinden gittiğini görüyoruz. Mevcut iktidar döneminde "sonuna kadar inkâr" bir devlet politikasına dönüşmüş durumda.

'Sesimize ses olun, bize yardım edin'

Depremde yakınlarını bulamayan depremzedeler sonunda örgütlenmeye karar vererek Deprem Mağdurları ve Kayıp Yakınlarıyla Dayanışma Derneği'ni (DEMAK) kurdular. Dernek olarak Meclis'in kapılarını aşındırma, milletvekillerinden yardım talep etmeye başladılar. Talepleri ise çok basitti; depremde kaybolanlar için bir

araştırma komisyonu kurulması. Ne yazık ki depremzedelerin bu çığılığına da devleti yönetenler sağır ve dilsiz kaldı. Mecliste çoğunluğu elinde bulunduran ittifak depremde kayıpları inkâr etmeyi tercih etti.

DEMAK Yönetim Kurulu Başkanı Selahattin Kaban oylama öncesinde şöyle seslenmişti;

“Binlerce insanımız kayıp. Deprem Mağdurları ve Kayıp Yakınlarıyla Dayanışma Derneği olarak Sayın Cumhurbaşkanımıza, Sayın bakanlarıma ve 600 milletvekiline buradan sesleniyorum! Kayıplarımız için araştırma komisyonu kurulması girişimde bulunmaları önergesinde bulunuyoruz. Kurulacak olan komisyonda Fethi Kabirlerin tekrar yapılması, molozların taranması, Akıl Ruh ve Sinir hastanelerinde, Sevgi Evlerinde ve Yaşlı Bakım evlerinde bulunan depremzedelerin DNA’sı ve parmak izi alınarak ailelerle eşleştirme yapılması, Deprem anında hafıza kaybı yaşayarak sokaklarda gezen depremzedeler için ihbarları değerlendirilmesi önerisinde bulunuyoruz.”

Bu insani öneriye TBMM’nin nasıl yanıt verdiğini bir başka kayıp yakınından (S.G) aktaralım. Oğlunu bulmak için yaklaşık bir yıldır gecesini gündüzüne katan, insan-üstü çaba harcayan S.G;

“Araştırmamız sonuç vermeyince Ankara’ya TBMM’ye gittik. 11 ilin milletvekilleri ile görüştük. Bu görüşmelerde kayıplarımızın bulunması için komisyon kurulmasını talep ettik. Bu öneri TBMM’de milletvekilleri tarafından oylandı, fakat kabul edilmedi”

Kaybolan gelecek

Kayıplarla ilgili en vahim durum da kaybolan çocuklar. Öldüler mi, kaçırıldılar mı bilinmiyor. Belki de bilinmesi istenmiyor, araştırılmak istenmiyor. Konuyla ilgili meclise 23.01.2024 tarihinde bir araştırma önergesi verildi. Önerge sahibi İYİ Parti Antalya Milletvekili Aykut Kaya, önerge görüşmesinde şunları söyledi:

“Bizi en çok üzen konuların başında kendilerine ulaşamayan, tespiti yapılamayan birçok vatandaşımızın ve çocuklarımızın olması... Depremi doğası gereği elbette can kayıpları yaşanabilir... Ancak üzülmeye ifade etmeliyim ki devletimiz deprem sonrası yapılması gereken bütün konularda sınıfta kalmıştır. Yeterli arama kurtarmayı zamanında yapmamıştır. İnsanlar enkazın altında donarak susuz kalarak donarak hayatını yitirmiştir. Bir de buna kayıp çocuklar konusu eklendi... Depremde bu çocuklarımız yaşamlarını da yitirmiş olabilir. Ancak öncelikle bu çocuklarımızın kaçırılıp kaçırılmadığını, insan ticaretine konu olup olmadığını devletimizin ciddi bir şekilde araştırması gerekir. 1999 depreminden sonra da benzer sorunları yaşadık. Bazı çocuklarımızın istismar edildiği, kaçırıldığı yönünden haberler hatta isimleri medyada yer aldı.”

Mecliste önerge üzerine söz alan Cumhuriyet Halk Partisi Hatay Milletvekili Nermin Yıldırım Kara ise yaptığı konuşmada düşüncelerini şöyle ifade etti:

KAYIP

MUSTAFA BATUHAN GÜLEÇ

BOY: 1,80 KİLO: 78-80 CİVARI
KULAK ABRESİNDE DİREK İZİ VAR.
HATAY/İSKENDERUN DEPREMİNDE KAYBOLDU.
EMHAZ DEPUTLİ BEKLEDE
TARAFINDA RAKİMEN BULUNMADI
KİMLİĞİ GÖZLEMLERİN İZNA ÖRNEKLERİYLE
EŞLEŞMEDİ. GÖRÜMLERİ LİFTTEN İLETİŞİME GEÇSİN.

İLETİŞİM:

“Bu insanların 11 aydır çalmadıkları kapı kalmadı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na buradan seslenmek isterim; bu akut dönemde bir ‘Alo 183 hattı’ kurulmuştu. Burada ne kadar ihbar var? Ne kadar bulunan çocuk, birey var, bunları açıklasınlar. Hatay’da 122, Kahramanmaraş’ta 18, Adıyaman’da 3, Malatya ve Gaziantep’te 1 kardeşimiz kayıp. Eğer çocuklar veya bireyler kayıp değilse biz buradan sorarız. Rönesans’taki 2 yaşındaki Esila, 1 yaşındaki Mehmet Akif nerede? 3 yaşındaki Alya Dua Kılıç nerede? Bu kayıplarla ilgili hem dernek hem de yakınlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nı daha geçen hafta arıyorlar ama telefona ses yok. Bu vicdanları sızlatan mesele değil mi? Neden bununla ilgili bir çalışma masası kurmuyoruz? Ailelerin, 11 aydır istedikleri şey, bir kabir.”

Depremde kaybolan çocuklara yönelik araştırma önergesi, AKP ve MHP’li milletvekillerinin oylarıyla reddedildi. Böyle bir önergenin neden reddedildiğini ve önergeye hayır oyu verenlerin acımasızlığını anlamak mümkün değil. Öte yandan kaybolanlar yakınlarını arayan aileler için zaman daralıyor. Kayıplar için bir yıl dolduğunda kayıp statüsünden çıkarılacaklar.

Yakınları kaybolan aileler, 1 Şubat 2024 tarihinde yaptıkları basın açıklamasında 38’i çocuk olmak üzere 145 kayıp vakasının kendilerine ulaştığını söylediler. Kayıp yakınları, 6 Şubat’ta çocuklarının gaip sayılmamasını ve araştırma komisyonunun kurulmasını talep ettiler.

Aileler bu açıklamayı, dönemin Çevre ve Şehircilik Bakanı, şimdinin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Murat Kurum’un bir televizyon kanalında **“Depremde 130 bin insanımız can verdi”** beyanından bir gün sonra yaptılar. Her ne kadar Kurum bu açıklamayı daha sonra reddetse de bu açıklama çok önemlidir. Çünkü 6 Şubat depremlerinde resmi verilere göre 50.783 kişinin hayatını kaybettiği açıklanmıştı.

Kaybolanlar bulunmadan bu ateş sönmeyecek

Deprem felaketinin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen yakınlarına hiçbir biçimde ulaşamayan yurttaşların arayışı sürüyor. Tüm ülkeyi yasa boğan Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından kaybolan yakınlarını arayan depremzedelerin acısı hiç dinmiyor. Yakınları kaybolan aileler özellikle çocukların ve kadınların kaçırıldıkları ihtimalini düşünerek büyük acı yaşıyorlar.

Binlerce kişi hâlâ mezarlıkta, hastanelerde, sevgi evlerinde ve hatta akıl hastanelerinde çaresizce sevdiklerini arıyor. Depremi ardından büyük bir koordinasyonsuzluk yaşandı. Ancak depremin üzerinden bir yıl geçti. Bu aşamadan sonra kaybolanlara dair yetkililerin inkâr politikası ve acılı ailelerin taleplerine karşı duyarsızlıkları **“Devletin yeni deprem politikası kötülük mü”** sorusunu sormamıza neden oluyor.

Belirsizlik hiçbir şekilde sönmeyen bir ateştir. İçinde genç, yaşlı ve çocuk olan belirsizlik ateşi hem aileleri hem de insanlığı yakmaya devam ediyor.

Toplanan paralar nerede?

Depremi ardından Türkiye'ye uluslararası yardımlar akmaya başladı. Bu yardımların nasıl kullanıldığı ve kullanılmakta olduğu, şeffaflık geleneği olan bir hukuk devletinde derhal yayınlanır ve ilan edilirdi. Türkiye'de böyle bir yönetim geleneği maalesef yok. Bilgi edinme kapsamında yaptığımız CİMER başvuruları da yanıtız kaldı.

Türkiye'yi yönetenler özellikle akçeli işlere "devlet sırrı" muamelesi yapıyor. Bu nedenle de bir türlü gerçek bilgilere ulaşamıyor. Mali işleri yönetenler, yaptıkları harcamaların sorgulanmasından hoşlanmazlar. Ama her yurttaş kendisini yönetenlere şu soruyu sormakla yükümlüdür: "Deprem nedeniyle toplanan yardım paraları nasıl ve nereye harlandı?" bu sorunun cevabını bilmek her depremzedenin hakkıdır. Şimdiye adar yetkililer bu soruya tatmin edici bir cevap veremediler.

Biz de açık kaynaklardan yardım paralarının nerelere harlandığını bulmaya çalıştık. Deprem için ne kadar yardım parası toplandı, toplanan yardım paraları depremzedeyle ulaştı mı sorularına cevap bulmaya çalıştık.

Depremi henüz ikinci haftasında 15 Şubat 2023 tarihinde 'Türkiye Tek Yürek' deprem bağış kampanyası başlatıldı. Show TV, ATV, FOX, Kanal D, Kanal 7, Star TV, TRT 1 ve TV8 ekranlarında yayınlanan 'Türkiye Tek Yürek' deprem yardım kampanyasında; saat 02:54'te açıklanan miktara göre; 115 milyar 146 milyon 528 liralık bağış toplandığı açıklandı. Deprem yardım kampanyasında SMS bağış ise 9 milyon 10 bin adete ulaşmıştı. Bir SMS 50 lira olarak hesaplanıyor.

Depremi ardından sayısız kurum bağış kampanyaları yürüttü. Ne kadar para topladıklarını yalnızca yetkililer biliyor. Ancak AFAD 02.01.2024 tarihinde internet sayfasında bağış hesabına 125.727.290.482 lira geldiğini açıkladı. Bu paranın büyük kısmı Şubat 2023 tarihinde geldi. O zaman ki dolar kuru 20 lira civarındaydı. Bağış hesabındaki para dolar cinsinden yaklaşık 6.2 milyar dolar ediyor.

Buna karşılık devletin afetzedelere yaptığı nakdi yardım toplamda 42.778.739.000 lira. Bu rakamın içinde hasar tespitine dair ödeme, kira ve tahliye ödemesi ve vefat başına yapılan ödemeler de yer alıyor. Nakdi olmayan, yani çadır, konteyner ödemesi, gıda ve hijyen paketleri ile Esenkart ödemelerini içeren barınma giderleri için yapılan ödeme ise 30.658.703. 312 lira.

Nakdi ve barınma giderleri için devlet tarafından yapılan toplam ödeme miktarı 73.437.442.312 lira. Yöneticiler depremzedelere bu harcamaları depremden aylar

AFAD

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
AFET VE ACİL DURUM
YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI

**DEPREM Yaz
1866'ya SMS At
20 TL
Bağışta Bulun**

sonra yapmaya başladı. Bu harcamaların Haziran ayında yaptığı varsayıldığında o zaman ki dolar kuruna göre devlet depremzedeler için yaklaşık 3.1 milyar dolar harcama yapmış.

Resmi açıklamalara göre bağış hesabına gelen paranın neredeyse yarısı hala devleti yönetenlerin elinde. Depremzedelere doğrudan yapılması gereken ve devleti yönetenlerin hiç katkısının olmadığı bir paradan söz ediyoruz.

Yönetenler neden bu parayı depremzedelere harcamadı?

Yönetenler bağış hesabından gelen paranın geri kalanını ne yaptı?

'Duble yollara gitti'

Marmara depreminden sonra toplanmaya başlanan ve özel iletişim vergisi adı verilen deprem vergilerinin ne olduğuna dair sayısız polemik yaşanmıştı. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın paylaştığı bütçelerden her sene ne kadar özel iletişim vergisi toplandığını takip etmek mümkün.

Resmi verilere göre 2003-2022 arasındaki 20 yıllık AKP iktidarında toplanan deprem vergisinin 86 milyar 138 milyon lira olduğu açıklanmıştı. Dolar kuru ile hesaplandığında bu rakam 36,5 milyar dolar ediyor. AKP döneminde toplanan deprem vergisinin ne olduğu sorusuna ise o zamanın ve şimdinin Maliye Bakanı Mehmet Şimşek paraların "duble yollara" gittiğini söylemişti.

Bu lakayit yanıt hem devlet ciddiyetiyle bağdaşmıyor hem de açıkça suç itirafıydı. Özel İletişim Vergisi (ÖİV) adıyla deprem amacıyla toplanan vergi ile depreme dayanıklı konutlar inşa edilmeliydi. Deprem için toplananı ancak depreme harcamaları gerekirdi. Başkaca bir amaçla kullanılması yasaktı. Ne yazık ki AKP iktidarı bu devasa bütçeyi de eritmişti.

Peki 6 Şubat depremlerinin ardından değişen bir şey var mı?

Dünya'dan Türkiye'ye yardım aktı

Deprem nedeniyle sadece bir bağış hesabına gelen paralara yukarıda yer vermiştik. Ancak halktan ve başka ülkelerden toplanan paralar da var;

- MTV dâhil çıkartılan dolaylı deprem vergileri
- Uluslararası yardım kuruluşlarından gelen paralar.

Örneğin Avrupa Birliği (AB), 6 Şubat'ta meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle Türkiye'ye 400 milyon Euro yardım etti.

- Aynı şekilde 6 Şubat'ta yaşanan depremlerin yarattığı yıkım ve toparlanma ile yeniden inşa süreçlerine ilişkin öncül değerlendirmeler, ilkeler ve önceliklerin ele alındığı Avrupa Konseyinde bulunan kurumlar ve ülkeler, Türkiye ve Suriye'ye ayrı ayrı bağışlarını açıklamış ve iki ülke için toplam 7 milyar Euro toplamışlardı. Bu paranın 6 milyar 50 milyonu Türkiye'ye, 950 milyonu ise Suriye'ye aktarılacaktı. Düzenlenen yardım toplantısına Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan video mesajla katılmıştı. Dönemin Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, konuya dair yaptığı açıklamada, Türkiye'ye aktarılacak paranın 4.3 milyar Euro'su uygun kredi olarak uluslararası finansal kuruluşlar ve yatırım bankaları tarafından sağlanacağını vurgulamış ve geriye kalan 1.75 milyar Euro'nun ise hibe olarak verileceğini duyurmuştu.

- Anadolu Ajansı depremden on gün sonra; 16 Şubat 2023 tarihinde körfez ülkelerinden toplanan nakdi ve aynı yardımlar için bir haber yaptı. Bu habere göre yine yüz milyonlarca dolar nakdi ve aynı yardımlar Türkiye'ye gönderilmiş.

- Birleşmiş Milletlere Kalkınma programı (UNDP) ve bağlı kuruluşlar Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), BM Nüfus Fonu (UNFPA), BM Mülteci Örgütü (UNHCR) ile BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) deprem nedeniyle on milyonlarca dolar nakdi yardım yaptılar. Bu kuruluşlar ayrıca sahada yıl boyunca çeşitli yardım faaliyetlerini sürdürdüler.

- Tüm bunlara irili ufaklı bağış hesapları, devlet hazinesinden aktarılanlar, salınan dolaylı vergiler, enkaz ihalelerinden elde edilen gelirler, özel şirketlerin katkıları ve özellikle Kızılay gibi afet sırasında afetzedelere verilmek zorunda olunan gelirler dikkate alındığında devleti yönetenlere devasa bir bütçeyi yönetme imkânı verdi.

Kızılay çadır sattı

1868 yılında kurulan Kızılay Kurumu Türkiye'nin en eski ve en köklü kurumlarının başında geliyor. Depremi ilk günlerinde insanların açığa dondurucu soğuklarla yaşam savaşı verdi. Başta çadır ve battaniye olmak üzere insanların yaşamsal ihtiyaçları karşılamak zorunda olan Kızılay'ın depremzedelere verilecek çadırları sattığı gündeme bomba gibi düştü. Kötü gün dostu olması gereken Kızılay, dostluk bir yana düşmana dahi yapılmaması gereken katıksız bir kötülükle karşımıza çıktı. Kızılay'ın Kahramanmaraş merkezli depremlerin üçüncü gününde

başkanlığını Haluk Levent'in yaptığı Ahbap derneğine 2 bin 500 çadır sattığı iddiası karşısında Kızılay Başkanı Kerem Kınık Meclis Deprem Araştırma Komisyonuna sunum yaptı ve satışı itiraf etti.

Kızılay Başkanı Kınık meclis komisyonundaki beyanında Uluslararası Göç Kurumu için üretilen çadırların deprem olunca Ahbap için iktisadi kuruluş satışı yapıldığını aktarmıştı. Kınık, "Bana sorsalar bunu yapmazdım." ifadelerini de kullanarak günah çıkarmaya çalıştı.

'Kan parası değil işlem ücreti'

Kızılay hakkındaki tek iddia bu değildi. Kızılay, AKP iktidarında adeta ticari bir kuruluşa dönüştürülmüştü. Kızılay'ın Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında, yüzbinlerce insanın ihtiyaç duyduğu, konserve gıdaları da başka kurumlara sattığı ortaya çıktı.

Kızılay'a karşı tepkiler çığ gibi büyürken bu nadide kurum bir konuda daha gündeme geldi. Kan dondurucu bu iddia, Kızılay'ın bağışçıların kanının parayla satmasıydı. Bu iddia, kana en çok ihtiyaç duyulan bir zamanda, Kızılay'ın kan satışına yaptığı zamlarla ortaya çıktı. Kızılay, kan satış iddiasına yanıt olarak "kanın kendisi için değil yapılan işlemler ve lojistik maliyeti" adına ücret alındığı söylendi.

Vatandaşın çok alan ama ona az veren devlet

"Veren el alan elden üstündür" derler. Ülkemizi yönetenler bu atasözünü unutmuşa benziyorlar. Vatandaşın her fırsatta 'alan ele' olan devlet, iş vatandaşa hizmete geldiğinde bir türlü 'veren el' olamıyor. Yönetenler, depremzedelere verilecek çadırları, gıdaları ve hatta kanı bile satma cüreti ve vicdansızlığını gösterdiler. Yönetenler deprem suçları işlemekle kalmamış, bu afeti rant elde etmek için bir fırsata çevirmişler.

Yardım dağıtımında adaletsizlik

Kahramanmaraş merkezli depremlerde en ağır tahribatı hiç kuşkusuz şehrimiz Hatay yaşadı. Hatay, hem can hem de mal kaybı açısından diğer 10 ilin toplamının yarısı kadar etkilendi.

AFAD'ın Temmuz ayı verilerine göre Hatay'da vefat sayısı 23.453. Bu sayıya kayıplar ve henüz kimliği tespit edilmeyenler dahil değil. Bağış hesabında toplanan paralardan vefat başına 100 bin TL ödeme yapıldığı duyuruldu. Buna göre Hatay'a 2.345.000.000 TL ödeme yapılması gerekirdi. Yine AFAD'ın açıklamasına göre Hatay'da vefat edenlerin yakınlarına 1.635.099.000 TL ödeme yapıldı. AFAD, Hatay'da vefat edipte ikametgâhı Hatay'da olmayanlara ödeme yapılmadığını açıkladı. Bu konuda ikametgâh ayrımının neden önemli olduğunu

anlamak mümkün değil. Yıkık, acil yıkılacak, orta ve az hasarlı konutlar için yapılan ödemelerde, ev sahipleri ile bu binalardaki kiracılara yapılan kira yardımlarında hem ikametgâh hem de tapu kayıtlarına dair belgeler esas alındı. Böylece on binlerce insan nakdi yardımlara en fazla ihtiyaç duyduğu bir zamanda geç ulaştı. Bazı yurttaşlarımız da hiç ulaşamadı. Depremzedeler bir yandan kayıplarının acısını yaşarken bir yandan da bürokratik engelleri aşmak için uğraştılar. İnsanlar, geçici yetkilendirilmiş devlet kuruluşlarının kuyruklarında perişan edildi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2023 yılı Nisan ayında yaptığı açıklamada, depremzedelere 1 yıl boyunca kira yardımı yapılacağını belirtmişti. Konutları yıkık, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı ev sahiplerine aylık 5000, kiracı olanlara ise aylık 3000 TL kira yardımı yapıldı. Ancak bu konuda da hak sahiplerinin tümüne yardımlar yapılmadı. Bürokratik engeller burada da karşımıza çıktı. Bu dönemde kira bedelleri deprem bölgesinde 15-20 katna çıkarken devletin verdiği kira yardımı sembolik hale geldi.

12 Ocak 2024 tarihi itibarıyla, depremzedelere verilen kira yardımı kesildi. Depremzedelere kalıcı veya geçici konutları sağlayamayan yöneticilerin hangi gerekçeyle kira yardımlarını kestigi izah edilememektedir. Kira yardımları için devletin kasasından 1 kuruş çıkmazken, bağış hesaplarında daha 10-15 yıl kira yardımını sürdürebilecek kadar para var. Bu durumda sembolik düzeydeki

ASRIN FELAKETİ

15.02.2023

22.50 itibarıyla

"Türkiye Tek Yürek" kampanyası

AFAD® TÜRK KIZILAY

Toplam Bağış
101,1 milyar ₺

Mesaj (adet)
4,7 MİLYON

kira yardımını kesmek adaletsizlik olduğu kadar insan vicdanına sığmayacak bir uygulamadır.

Depremzedelere verileceği söylenen eşya parası hiç verilmezken, karşılanacağı ifade edilen zararları karşılanmazken, üstüne üstlük yaraya merhem olmaktan uzak kısmi nakdi yardımları da ilk fırsatta kesmek çağdaş ve insani bir yönetim anlayışı değildir.

Neticede depremzedeler bürokratik bir bataklığa sürüklenmiş ve devleti yönetenler depremzedelere verilmesi için gönderilen yardım paralarını kasasında tutmuştur.

Depremzedelere harcanmak için açılan bağış hesabındaki paraları depremzedelere harcamamışlar. Depremzedelerin üzerinden nakdi ve ani olanaklarını arttırmışlar. Maalesef 'afet zenginleri' yaratan bir yönetim anlayışının uygulamalarına tanık oluyoruz.

28 Şubat 2023 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki yazısında Gazeteci Murat Ağirel, depremzedeler dondurucu soğukta yaşam mücadelesi verirken, çadır satmasıyla gündeme gelen Kızılay'ın kendisine gelen ikinci el eşyaları da sattığını açıkladı. Kızılay'ın ne hale geldiğini anlatması açısından yazıyı aynen aktarıyoruz.

Çocukken Kızılay kolu başkanı olmak için verdiğim mücadeleyi hatırlıyorum. Başkan olduğumda aldığım sorumluluğu biliyordum. Birine yardım edecektim. Kahverengi saman kâğıttan yapılmış zarfın içine yardım toplar, öğretmenimize teslim ederken yaşadığım o hazzı anlatamam. Gözbebeğimiz gibi baktığımız kurum ne yazık ki ticaretha neye dönüştü.

de vermiştim. Doğrulanmış oldu. Ayrıca Kızılay, elindeki stokları ve gönderilecek yardımları cemaat, tarikat vakıf ve derneklerine kullandırmış. Bu yardım kuruluşları tüm ihtiyacı Kızılay'dan ve AFAD'dan alıp duyarlı halktan da "Yardım yapıyoruz" diyerek para topluyor.

ŞİRKETLER DE ALDI

Burada asıl mesele Kızılay. Kızılay başkanı yaptığı açıklamada "AHBAP almasaydı AFAD'a verecektik çadırları" dedi. Peki sadece AHBAP'a mı çadır satmışlar? Hayır. En zor zamanımızda soğukta tir tir titreyip çadır ararken Kızılay elindeki çadırları "maliyetine" başka kurum ve şirketlere de satmış! TEB, yani Türk Eczacılar Birliği depremin ilk günü bölgede konuşlanmaya çalıştı. Konteyner, çadır aradı. Bulamadı. Kızılay'a sordu. Kızılay, "Bizde çadır var" dedi ve pazarlık başladı. Ne yazık ki TEB, 5 adet 76 metre kare çadırı 800 bin TL bedel ile satın aldı. Bakın, bölgede yardıma muhtaç insanlara ücretsiz ilaç dağıtacak olan kamu kuruluşu

tanesi 160 bin TL'ye Kızılay'dan çadır alıyor. Sadece bu kurumlar mı? Mesela Fransız Michelin lastik firması yardım için çadır almış tanesi 19 bin TL'den, OPET de tanesi 19 bin TL'den almış. Arçelik 100 adet çadır almış 2 milyon 242 bin TL ödemiş. Sadece çadır mı? Hayır efendim. Kızılay başka ne satmış? Hani gönderdiğimiz ikinci el eşyalar var ya. İşte onları da satmış!

HESAP VERECEKSİNİZ!

Kızılay'ın 2021 faaliyet raporuna göre 2019 yılında 1 milyon 2020 yılında da 759 bin ikinci el eşya satmış! Yönetim kurulu üyeliği ile birlikte 98 bin TL maaş alan genel müdür ve 76 bin TL maaş alan genel müdür yardımcılarının yönettiği Kızılay! Çok yazık, çok... Yani AHBAP ya da başka bir yardım kuruluşu yana yakıla çadır aramasa veyahut bu paraları vermese demek ki Kızılay elindeki çadırları satmak için bekletecekti. Gidip kendi gözlerimle gördüğüm ağzı yüzü kanayarak öksüren çocukları umursamayıp çadır göndermeyecekti. Sadece Kızılay değil, dahası var. Hesap vereceksiniz derken şaka yapmıyordum.

TÜCCARLIKLA MEŞGULDÜ

Cumhuriyet'te Kızılay'ın AHBAP'a çadır satışını yazdım. İnsanlar canı ile uğraşırken sırf bugünler için yardım ettiğimiz kurum "Ticaret yapmamıştır" diye düşündüm. Ancak doğruymuş. Kızılay, yurttış çadır beklerken tüccarlıkla meşgulumuş. Özetle, Kızılay stoklarında 40 bin çadır vardı. Sağdan soldan 14 bin daha geldi. Toplam 54 bin çadırı AFAD'a verdiler. Ancak üretim tesisinden de AHBAP'a 46 milyon TL'lik çadır sattılar. Haluk Levent, FOX TV'de Kızılay'dan konserve barbunya ve fasulye aldıklarını da açıkladı. Yanlış duymadınız. Zaten yazımın içinde bu bilgiyi

Çocuklar

Hatay yaralarını sarmaya çalışıyor, yerle bir olmuş bir şehri yeniden kurmak için ellerinden geleni yapıyor. Hatay halkı, çocukların, yaraları iyileştirici etkisi olduğuna inanır. 6 Şubat depremlerinin ardından Hatay halkı “umudunu korumak” için çocuklarına sarıldı.

Aynı duyarlılığı devleti yönetenler gösterdi mi?

Depremi fiziki ve psikolojik etkileri çocukları derinden etkiler. Toplumun en savunmasız kesimi çocukların, ağır şekilde yaşadıkları deprem travmasının yıllarca süreceğine işaret eden uzmanlar çocuklara özel bir planlama ve müdahale etmenin gerekli olduğunu belirtiyorlar. Çocuklar algılayamadıkları ve anlayamadıkları olaylar karşısında farklı tepkiler ve reaksiyonlar verebilmekte, günlük rutinleri bozulmakta ve bu durum onların psikolojik açıdan yaralanmalarına neden olmaktadır. Deprem sonrası büyüklerin yaşadığı kaygılar depremde etkilenen çocuklara daha derin şekilde yansıyor. Çocuklar bir anda o küçük omuzlarının taşıyamayacağı ağır bir yükü karşılaşıyor.

Deprem zaten toplumun belirli bir kesimi için büyük kayıplara neden olan, toplumdaki bireylerin baş etme kapasitelerini aşan durum olarak tanımlandığına göre; çocukların içinde bulunduğu ortamın ağırlığı konusunda bir fikre sahip olmak mümkün.

Derneğimiz Ağustos ayında İskenderun Konteyner kentler ortak alanında yaşları 4 ile 17 olan çocuklar için Yaz Okulu düzenledi. Yaz okulunda alanında uzman gönüllü öğretmenler depremin çocuklar üzerindeki etkilerini şu şekilde aktardılar;

Çocuklarda depremin ardından gerçekleşen “psikolojik şok” etkisinin uzun sürdüğü, ortalama iki gün sürmesi gereken bu sürecin artçı depremler nedeniyle bir aya yayılmış. Çocukların arasında psikolojik şok sırasın-

da fizyolojik tepkiler gösteren, halüsinasyonlar gören ya da katlaşma durumu yaşayanlar var. Ayrıca çocuklarda odaklanma problemi yaşayan ve yaşlarına göre uyumlu olmayan bir unutkanlık hali belirlemişlerdi.

Yaz okuluna kayıt yapan 200 çocuğun neredeyse tümünde depremden sonra yaşananlara dair tepkisel bir tutum gelişmiş. Kimisi içine kapanarak sessizce kayıplarının yas sürecini yaşarken, kimisi sinirlilik, odaklanamama ve aşırı hareketlilik içinde yaşadıkları yıkımı atlatmaya çalışıyorlar. Alanında uzman gönüllüler, çocuklara “hayallerinizi kağıda çizin” ödevi verdiğinde bir çocuk depremde kaybettiği yakınlarını meyve veren bir ağaç olarak çizdiği görüldü. Bir başka çocuk, maddi durumları iyi olmadığı için, istediği bir şeyi bakkaldan alamayan, depremde kaybettiği babasının resmini çizdi. Ebeveynlerini kaybeden bir çocuğun hayalleri olmayacağı için resim kağıdını boş bırakanda vardı, uğradığı şiddeti resimleyende.

Özetle çocukların sosyal anlamda yalnız kalmak iste-

diklerini, etkinliklerden akranlarından kaçmaya çalıştıklarını ve sürekli geçmişteki güzel günlere yönelik hayaller kurduklarını gördük. Gözlemediğimiz en belirgin tepki ise; gelecekte endişe duydukları için yaşça daha küçükmüş gibi davranarak büyümek istememeleri oldu.

Ailelere ve çocuklara sağlanması gereken psikososyal destek yönetenlerin ciddiye almadıkları, umursamadıkları bir alan olduğunu görüyoruz. Diğer tüm alanlarda olduğu gibi devletin bu konuda da bir planının olmadığını üzülerek gördük. Depremi yaşayanlar psikososyal destek alamadıkları için yaşadıkları travmayı atlatmaları yıllar sürecek.

Uzmanlar, afet sonrasında çocukların almak zorunda kaldıkları sorumlulukların bir başka tramvaya yol açtığını, eğer bu travma zamanında iyileştirilmezse çocukları hayatları boyunca etkileyeceğini belirtiyorlar. Önce Çocuklar ve Kadınlar Derneği hazırladığı raporda, bu travmayı 'ebeveynleşme' olarak tanımlıyor ve bunun aynı zamanda bir çocuk istismarı olduğuna dikkat çekiyor.

Derneğin hazırladığı rapordan aynen aktaralım;

“ Görüştüğümüz kız çocuklarının neredeyse tamamının öncelikli talepleri temizlik malzemesi, bebek bezi ve maması oldu. Ebeveynleşme olarak tanımlanan bu durum, çocuklarda kardeşlerin bakımını, evin işlerini üstlenme, aile fertlerinin psikolojik hallerini dengelemeye çalışma gibi etkiler barındırmakta, gelecekte çeşitli psikolojik bozukluklara zemin hazırlayabileceği gibi, aslında ebeveynin ebeveynlik sorumluluk ve görevlerini yerine getirmemesi sebebiyle, durumun ciddiyetine göre çocuk istismarı sayılmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri yüzünden kız çocuklarında daha sık rastlanması aşikar olan bu durumu kız çocuklarıyla olan diyaloglarımızda çokça deneyimledik.

11 yaşında anne baba ve iki kardeşiyle yaşayan bir kız çocuğu “Ne yapayım... Kardeşimin bezini değiştirecem mesela ıslak mendil olmadan nasıl temizleyeyim.”; 13 yaşında başka bir kız çocuğu, “Annemle anlaştık bir sel-

de o temizleyecek çadırı sonraki selde ben.”; 7 yaşında bir diğer kız çocuğu, “Annem eskiden toz işine gidiyordu (temizlik) şimdi evler de kalmadı. O bahçelerden meyve topluyor ben kardeşime bakıyorum.” Öte yandan evin annelerinin koşullarını göz önünde bulundurduğumuzda görevi temizlik, çocuk bakımı gibi işleri tek başına üstlenmek zorunda olan kadınlar için barınma alanlarında bu görevler artarak devam etmektedir. Kız çocuğu annenin en büyük yardımcısı görevini üstlenmek zorunda kalmaktadır. Bir anne, “İyi ki kızım var. Kız olmasaydı işim daha zor olurdu. Ben bahçeye limon toplamaya gidiyorum, büyük kız küçüğe bakıyor. Mecbur bakacak ben tek başıma nasıl yapayım.”

Ebeveynleşme erkek çocuklarda da gözlemledik. Okulu çoktan unutmak zorunda kalmış erkek çocuklar bir an önce çalışmaya başlamak istediklerini, başka çarelerinin olmadığını belirttiler. Meyve toplama gibi tarım işçiliğine ek olarak enkazlardan demir toplayıp satma işinin bölgede yaygın olduğunu söylemek mümkün. “Babam inşaatlardan demir toplamaya gidiyor evin başında ben duruyorum.” İnşaatlardan hurda demir toplama işinin şüphesiz ayrı bir başlık altında incelenmesi gerekir. Nitekim bu işin büyük firmalara ihalelerle devredildiğini biliyoruz. Bulduğumuz süre içerisinde sokaklarda özellikle gece vakti polis, zabıta gibi herhangi bir kolluğa rastlamadık fakat zabıtalardan hurda toplayan insanları ve çocukları darp ettiğini gördüğümüzü, bildiğimizi belirtmek isteriz.”

Ülkemizde tüm çocuklara, afetler, afetlerde neler yaşanacağı ve neler yapılabileceğine yönelik eğitimlerin verilmesi ve bu konuda pratik uygulamalar yapılması gerekiyor.

Deprem ve sonrasında yaşananlardan dolayı çocuklar tarifsiz acılar yaşadılar. Yönetenlerin depremin birinci yılında Hatay'da çocukları korumak konusunda çok yetersiz kaldığını görüyoruz. Oysa çocuklarımız Hatay'da umudu yeşertecek ve hayatlarımızı yeniden inşa edecek gücü kazanmamızı sağlayacaktır. Unutulmasın ki biz Hataylılar çocuklarımıza sarılarak iyileşiriz.

Kadınlar

Depremi birinci yılında her yaşta kadınlara özel bir parantez açmak gerekiyor. Kadınlar kendilerine özgü fiziksel sorunların yanında, sosyal yıkım yaşamalarına yol açan sorunlarla baş başa kaldılar. Bir dizi kadın örgütünün depremden sonra kadınların sorunlarını çözmeye yönelik çalışmalarına sahada tanık olduk. Ancak başka konularda olduğu gibi, devletin kadınlara yönelik deprem sonrası politikalarında da bir plan ve bütünlük göremedik. Kadınlar için Türkiye’de yaşamak her zaman zor olmuştur. Depremden önce yaşadıkları sorunlara deprem sonrası yeni sorunlar eklendi. Çünkü afetler, kadınları erkeklere göre daha fazla etkiliyor. Kadınların deprem öncesinde maruz kaldığı eşitsizlikler, deprem ve sonrasındaki şartlar nedeniyle daha da derinleşiyor.

Arama kurtarma çalışmaları sırasında çocuklarına sarılarak hayatını kaybeden çok sayıda kadına rastlandık. Elbette çocuklarına sarılan sayısız baba da vardı. Ancak kadınların sayıca daha fazla olduğu, çocuklarını hayatta tutmak için canlarını hiçe sayan bir refleksle hareket ettikleri çok sayıda fotoğraf gördük ve kişisel deneyim dinledik.

Arama kurtarma çalışmalarında kurtarılan kadınların mahremiyetini koruma konusunda hassasiyet gösterilmedi. Ne yazık ki ekranlarda ve sosyal medyada da aynı duyarsızlığın vardı. Bu konuda arama kurtarma ekiplerinin ve toplumun “kadınlar” konusunda bilgilendirilmesini sağlayacak eğitimlerin çok eksik olduğu depremin ilk günlerinde ortaya çıktı.

Depremi ardından kadınlara özgü hamilelik, bebek bakımı, regl dönemi, doğum kontrol, ev içi şiddet, taciz ve tecavüz gibi bir dizi konuda danışacakları bir kadın masası dahi kurulmadı. Geçici yaşam alanlarında aylarca bu konularda adım atılmadı. Aradan geçen bir yıl içinde ne yazık ki kadınların zorunlu ihtiyaçlarını birimler hala mevcut değil.

Devlet adına hareket edenlerin yapması gereken yaşam ve hijyen koşulları açısından yaşanabilir bir ortam

hazırlama görevi yine kadınların sırtına yüklendi. Geçici konaklama alanlarında imkansızlıklar içinde kadınların olağanüstü çabalarına tanık olduk. Çocuklarının risklerini azaltmaya yönelik çabalarının yanında çadır ve konteynerleri yaşamaya elverişli hale getirmek gibi ağır bir iş yüküyle karşı karşıya kaldılar. Ev işleri nerede olursa olsun, çadırdaki konteynerde veya tarlada olsun devam ederken depremin yarattığı yükü de taşıdılar. Bu dönemde hastalandılar, yaralandılar ve hatta öldüler. Yıl boyunca salgın hastalıklarla mücadele ettiler.

Deprem sonrasında çocuk ve kadınların ihtiyaçları olan malzemelerin gelen yardım kolilerinde yeterince yer almaması, hijyen ihtiyacının ikinci plana atılması kadınların yaşadığı diğer bir problem olarak karşımıza çıktı.

Aylarca banyo dahi yapamaya, kadın olmaktan ve hatta nefes bile almaktan utanır hale gelen kadınlara rastladık. E.D. “depremin birinci haftası dolduğunda yaşadığımız çadırda kendimden tiksindir hale geldim, içme suyu dışında suya hiç erişemedim ve kendimi biraz temiz hissetmek için saçlarımı kazıttım. Nefes alır olmaktan utanır hale geldik” derken M.Y. “ reglisiniz, tuvalet yok, elinizi yıkayacak su ve sabun yok” diyordu. Bu beyanların münferit olmadığı bir anda evsiz kalan yüzbinlerce kadının olduğunu vurgulamak isteriz.

Yardımların dağıtılma noktasında ise erkeklerin konuyu “gurur, erkeklik” meselesi yaptıklarını, yardım almaya gitmediklerini, kadınları ve çocukları gönderdiklerini gözlemledik. Yardım dağıtma şeklinin insan onurunu zedeleyecek şekilde olmasının yanında birçok kadın gereksinimlerini ifade edecek ortam bulamadıklarını anlatırken geçici yerleşim alanlarının kalabalık olmasından dolayı tuvalet ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlandıklarını vurguladılar. Kültürel alışkanlıklar, kadınların ihtiyaçlarını yüksek sesle dile getirememesi sonucunu doğurabiliyor.

Resmi rakamlara göre depremden etkilenen üreme çağındaki kadın sayısı 4.1 milyon. Kadınların tahminen 226 bini hamile ve Mart 2023’te 25 bin kadının doğum yapması bekleniyordu. Sadece hamile kadınlar açısından dahi durumun vahameti ortada.

Afetlerle birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliği ortadan kalkmıyor. Depremden bir ay sonra üç çocuklu bir anne ev içi şiddete uğradı. Darp raporu almak istediğinde evlerle birlikte devlette çöktüğünden bu raporu alamadı. Arkadaşlarıyla birlikte ilerde ihtiyaç olur diye tutanak tuttular. Bu örnekte görüldüğü gibi afet durumlarında

Önce Çocuklar ve Kadınlar Derneği 21 Ağustos ile 21 Eylül tarihinde Hatay’da saha çalışması yaptı. 26.10.2023 tarihinde yayınlanan rapora göre kadınlara yönelik danışmanlık verdikleri konularda aile içi fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddetin arttığını kaydettiler. Dernek bu raporda, 35 aile içi tecavüz vakasını incelemiş. 35 kadından çadır ve konteynerde cinsel ilişkiye zorlanan 26 kadın varken, çocukların yanında cinsel ilişkiye zorlanan 16 kadın (% 45) tespit etmişler. 35 kadının 26’sı (%74) ise bir başkasının cinsel ilişkiye zorlandığına dair duyuma sahip olduklarını söylemişler.

kadınların yaşadığı toplumsal cinsiyet eşitsizliği derinleşiyor. Yönetenler, afet sırasında ve afet sonrasında cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıracak uygulanabilir planlara sahip olmalıdır.

Deprem bölgesindeki kadınlar, deprem travması ve korkusu, yalnız bırakılmışlık duygusu, çaresizlik, şiddet ve gelecek belirsizliğine bağlı psikolojik sorunları olduğunu sık sık dile getirmektedir.

Toplu yaşam alanlarında kadınların kendine ait özel alanlara ihtiyaç var. Kadınların bir arada oturup yaşadıklarını paylaşabilecekleri, depremin travmasını atlatmalarına destek olacak sosyal alanları bulunmamaktadır.

Depremin birinci yılında kadınların cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sorunlarına, deprem sonrası özel sorunlar da eklendi.

Geçici barınma alanlarında, kadınlar açısından, iş yükü, güvenliği ve sağlığı bakımından önemli zorluklar ve sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle her yaşta kadının, güvenli alanları olmadığı için, şiddete ve istismara uğradığı adli kayıtlara yansdı.

Eğitim

Depremden sonra Hatay'da tatil edilen okullar 24 Nisan'da açıldı. Ancak 24 Nisan'da sadece anaokulu ve birinci sınıf öğrencileri okula başladı. Hiçbir hazırlık yapılmadan açılan okullara veliler çocuklarını göndermek istemediler. Binaların hasarlı olması, toz ve asbestten, toplu ulaşım olmaması gibi nedenlerden bazı veliler çocuklarını okula göndermediler.

Hatay'ın 7 ilçesinde deprem okul binalarını etkiledi. Bazı okullar yıkıldı, bazı okullar ağır hasar gördü. Kimi okullarda öğretmen sayısı öğrencilerden fazlaydı. Örneğin, Antakya ve Defne ilçelerinde sadece iki okul hasarsızdı. Eğitim fiili olarak ancak Eylül ayında başladı. Söz konusu ilçelerde okulların eksikleri halen tamamlanmış değil.

2 Şubat 2024 tarihinde, basına yansıyan bir haberde Samandağ'da Fen Bilgisi öğretmenliği yapan E. D'nin depremin birinci yılında eğitimin içinde bulunduğu duruma dair şu tespitleri yapıyor;

"Eğitim ile ilgili yaşadığımız sorunlar yine katlanarak artıyor. Mesela, halen konteynerlerde eğitim gören çocuklarımız var. Konteynerlerde eğitim görmesiyle birlikte, derslerin yarım saat olduğu ama deprem görmemiş yerlerde derslerin 40 dakika olduğu ve tüm bu eşitsizliklerle birlikte aynı çocukların, aynı sınava gireceği eşitsiz bir düzlemle karşı karşıyayız. Depremzede öğrencilerin LGS ya da üniversite sınavlarına hazırlıkla ilgili iktidarın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir çerçeve çizmesi, planlama yapması gerekiyor."

Yöneticilerin, afet sırasında ve afet sonrası eylem planlarının olmadığını 6 Şubat depremlerinden sonra yaşayarak deneyimledik. İki konuyu bu plansızlığa ve yönetenlerin yaşananları asla algılamadığına dair empati eksikliğine örnek olarak seçtik.

Depremzedelerden kayıt parası aldılar

Yetkililer kayıt parası, harç ve ne ad altında olursa olsun depremzedelerden asla para alınmayacağını açıkladılar. Ancak fiiliyatta depremzedelerin gözünün yaşına bakmadan yeni kayıt döneminde kayıt parasını çeşitli adlar altında aldılar.

Antakya'daki depremzede bir veli, iki çocuğunu ilkökula kaydettirmek istedi. Kayıt formunda okul aile birliği hesap numarasını gören veli, gerekçesini sordu. Okul müdürünün ise "temizlik, güvenlik ve benzeri amaçlı malzemeler için bağış yapılması gerektiğini" söylediği, "bağış yapılması durumunda öğrencinin hem güzel bir sınıfa hem güzel bir öğretmene verileceğini" belirttiği iddia edildi. Konteyner Kent'te kalan depremzede yaptığı 5.000 liralık banka dekontunu basınla paylaştı.

Görüleceği üzere siyasi iktidar depremzedelerin yaşamsal ihtiyaçlarını düzenlemekten aciz bir idare sergilerken depremzedelerin yasalara aykırı olan icraatlarla ezilmesini seyretti.

Deprem "İstisnai bir durum" değilmiş

Hataylılar'ın eğitim alanında karşılaştığı bir başka sorun ise, eğitim yılı içinde çocuklarının eğitim giderlerini karşılamaya gücü yetmeyen yurttaşların önemli bir kesiminin açık liseye yönelmesi ya da yönlendirilmesi oldu.

Depremzede yurttaşlarımız onca sorunla uğraşırken ayrıca bürokrasiyle de boğuşmak zorunda kaldı. Yetkililer, çocuklarını "açık öğretime" kaydetmek isteyenlerden 'konteyner kentte kaldığına dair bir belge' getirmesini talep etti. Deprem bölgesinde yaşayanların eğitim masrafını en azından deprem bölgesindeki inşa süreci bitene kadar karşılaması gereken devlet, kendi yaralarını sarmak için bazı çözümler üreten yurttaşını engellemenin çabasına girdi. Sadece istisnai durumlarda açık öğretime

Ek kontenjan kandırmacısı

ÖSYM üniversiteye hazırlanan öğrencilere, deprem bölgesindeki üniversiteler için, özel üniversiteler hariç %25 ek kontenjan ayırdı. Bu kontenjan sadece deprem bölgesinde devlet okulları içindi ve çok yetersizdi. Zaten depremzede öğrencilerin önemli bir kısmı göç etti. En büyük göç Hatay'dan yaşandı. Diğer illerden Hatay'a gelen öğrencilerin büyük bir kısmı şehri terk ettiler.

Bu durumda depremde en çok hasar gören illerin öğrencilerine ülkedeki tüm üniversiteler için ek kontenjan ayrılmalıydı. Üstelik sadece devlet üniversitelerinde değil özel üniversitelerde de (Vakıf) burslu öğrenci kontenjanı arttırılmalıydı. Ek kontenjan, depremzede öğrencilere özel olarak sağlanan ayrıcalıklı gibi gösterilse de aslında aldatmacadan başka bir şey değil.

Depremzedeler kaderine terk edildi

Eğitim-Sen Hatay Şubesi eğitim-öğretim konusundaki

sorunlara dikkat çektiği bir basın açıklaması yaptı. Yapılan basın açıklama haberlere şu şekilde yansdı;

“Hatay’da depremin üzerinden 7 ay geçmesine rağmen Hatay’ın özel afet bölgesi ilan edilmesi gerektiğini vurguladıktan sonra, bölge halkının da kamu emekçilerinin de kaderine terk edildiğini belirtti Okulların açılacağı tarih aylar öncesinden belli olmasına rağmen, eğitim öğretim ilgili yeterli hazırlıklar yapılmadığını kaydettikten sonra “Öğrencilerimizin hangi okulda eğitim göreceği, okula nasıl gideceği, okulların hasar durumları, eğitim emekçilerinin barınmaları ile ilgili belirsizlikler hepimizin kaygılarını artırmaktadır” diye konuştu. Öğretmenlerin aylar öncesinden konteyner talep etmelerine rağmen hala bu talebin gerçekleşmediğini söyleyen şube başkanı birçok meslektaşının çocukları ile beraber zor durumda kaldığına ve muhatap bulamadığına dikkat çekti.

Artan enflasyon ve zamlardan dolayı halkın alım gücünün gittikçe düştüğünü, yoksullaşmanın arttığını kaydeden Eğitim-Sen Hatay Şube Başkanı Özgür Traş, şöyle konuştu: “Geçen yıl akaryakıt fiyatları bu kadar pahalı değilken kısa mesafe servis ücretleri 500-600 TL civarındaydı. Bu yıl hem servis araçlarının sayısının azalması hem de akaryakıt fiyatlarının artmasından dolayı velilerin servis ücretlerini karşılaması olanaksız hale gelmiştir. Ulaşım, kırtasiye, giyim, yemek gibi birçok giderin hem depremden etkilenmiş hem de gün geçtikçe daha da yoksullaşan velilerin sırtına yüklenmesinin öğrencilerin öncelikle okul devam etmelerini zorlaştıracacağı ve sonrasında bu devamsızlıkların okul terkine dönüşeceği aşikârdır. Traş, resmi kurumların, okul binalarını boşaltmasını, Hatay’ın özel afet bölgesi ilan edilmesini, öğrenci ve eğitim emekçilerinin ulaşımalarının ücretsiz karşılanmasını ve öğrencilere bir öğün ücretsiz yemek verilmesini talep etti.. Üniversiteler dahil olmak üzere her yaşta eğitim çağındaki nüfus okullara gidemedi.”

Hatay’da depremin 1 yılı geride kaldığında hayat normale dönemedi. Eğitim bu illerde sağlıklı ve düzenli hale getirilemedi. Deprem sonrası koordinasyon problemleri devam etmektedir. Merkezi düzeyde veya bölgesel düzeyde bir eğitim planlaması yapılmamıştır. Bütün planla-

ma Yetersiz kadro ve yetersiz derslikler sebebiyle sınıflar birleştirilerek ders işlenmek zorunda kalınmıştır. Bölgede konteyner ve çadır sınıf sayısı yetersizdir. Yetersiz kadro ve yetersiz derslik sebebiyle özellikle YKS’ye hazırlanan 12. sınıflara adil ve yeterli bir eğitim sunulamamıştır.

Tarikatlarla kapı aralandı

Resmi rakamlara göre depremin vurduğu 11 ilin 10’unda 3 milyon 250 bin öğrenci bulunmaktadır. MEB’in Mart 2023 sonunda yaptığı açıklamaya göre 252 bin 829 öğrenci başka illere nakil hakkını kullanmıştır. Bu rakam baz alınıp, çadır ve konteynerlerdeki eğitime katılma oranı da hesaplandığında 2 milyon civarında öğrencinin eğitim almadığı ya da düzenli olarak eğitime katılmadığı ortaya çıkmaktadır. Özellikle sınavlara hazırlanan öğrencilerin test kitabı dahi ihtiyacı karşılanamamıştır.

Son olarak deprem bölgesinde okul öncesi eğitim başta olmak üzere genel olarak tüm eğitim kademelerinde devletin yarattığı bir boşluğa tanık olduk. Bilerek ve istenerek bu alan boşaltılmış ve tarikat ile cemaatlara cirit atacakları imkânlar yaratılmıştır. Milli Eğitim Bakanı Sivil Toplum Kuruluşu dediği tarikatlarla övünerek protokoller imzaladığını mecliste itiraf edince yaratılan boşluğun nedeni de ortaya çıkmaktadır.

Nitekim Tüm Öğretmenler Birliği Sendikası (TÖB-SEN) deprem bölgesindeki sorunlara ilişkin hazırladığı raporda “depremin ardından bölgede eğitim faaliyetlerinin aksadığına vurgu yapıldı. Mayıs itibarıyla bazı okulların faaliyete geçtiğine ancak sürecin etkin bir biçimde yönetilmediğine işaret edilen raporda, “İktidar, eğitimde boşluğu cemaat ve vakıflar üzerinden yürütmeyi tercih etti. Böyle olunca da çadır ve konteyner kentler, cemaat ve dini vakıfların nüfuz artırma konusunda ideal bir alan olmuştur” denildi. Aynı raporda “depremin yarattığı yıkım ve psikolojik travmaların, çocuklar gençler üzerinde yarattığı olumsuz etkilerini giderecek psiko-sosyal destek hizmetleri yerine “manevi destek” adı altında cemaat mensuplarına bırakıldığına vurgu yapıldı. Söz konusu raporda, “Okul çağındaki çocuk ve gençler için okul ortamı en önemli sosyal yaşam alanıdır. Her gün televizyon ekranlarında ve sosyal medyada deprem görüntülerine şahit olan, yardım çığlıklarıyla karşılaşan ve evdeki erişkinlerden deprem konuşmalarını dinleyen çocukların yaşadığı endişe ve travmayı dikkate alırsak manevi destek veya dini sohbet adı altında yapılanların hepsi acıların suiistimal edildiğini göstermektedir” ifadeleri yer aldı.

Engelliler

Gönüllü ekibimizle birlikte 6 Şubat depremlerinin ardından Hatay'da depremzedelerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerde en çok zorlandığımız konulardan biri kuşku yok ki çifte mağduriyet yaşayan dezavantajlı gruplardı. Engelliler ve onların refakatçileri bu grupların başında geliyordu. İhtiyaç hissedilen yaşamsal malzemelerin dağıtıldığı alana gelemeyen, bedensel ve zihinsel engelli yakınlarını bırakamayan, tahrip olan cede ve sokaklarda ilerleme imkânı dahi bulunmayan insanların çokluğu karşısında büyük bir çaresizlik ve ülkeyi yönetenler adına tarif edilemez bir utanç yaşadık.

Engelsiz Dünya Federasyonu, 6 Şubat depremlerinde Hatay'da en az 220 engellinin enkaz altında kalarak hayatını kaybettiğini açıkladı. 23 Şubat 2023 tarihli raporda "depremden Hatay'da bulunan yaklaşık 200.000 engellinin 30.000'i doğrudan evleri yıkılarak veya ağır hasar alarak, 100.000'i dolaylı olarak evleri orta ve hafif hasar göyerek etkilenmişlerdir. Hatay'da 200.000 engelli bireyin tamamı psikolojik olarak depremden oldukça etkilendiklerini" tespit ederek yetkililerin soruna odaklanmasını talep etmişlerdi.

Aradan geçen bir yıl içinde engelliler için, sayıları önemli oranda arttığı halde, devleti yönetenlerin hiçbir şey yapmadığını, yaşanan trajik olaylara gerektiği gibi müdahale edemediğini tanık olduk.

Devletin deprem öncesinde hazırlamış olduğu ve deprem sonrasında uygulanacak engelliler için bir afet ve afet sonrasına dair planı yoktu. Engellileri yok sayan zihniyet arama kurtarma çalışmalarında ulaşılmasındaki zorluklarla başlamış, afetin ardından ihtiyaç malzemelerine ve sağlık hizmetlerine erişimdeki imkânsızlıklarla sürdürülmüş, depremin ardından geçen 1 yılın sonunda geçici barınma alanlarında yaşayabilmeleri için ihtiyaç duydukları koşulların sağlanmamasıyla devam etmiştir. Diğer bir ifadeyle devleti yönetenler deprem öncesinde, deprem sırasında ve deprem sonrasında engelli yurttaşlara dair bir planlamaya sahip değildi.

Hâlihazır durumda geçici konaklama yerlerinde kalmak zorunda kalan engellilerin duygusal tepkilerinin önemli ölçüde arttığı, korku ve panik içinde oldukları refakatçilerince ifade ediliyor.

Yüzde 99 engelli çocuğuyla çadırda yaşayan F.G. kendisiyle yaptığımız görüşmede şöyle dedi;

"Swabaha kadar çığlık atıyor. Engelli maaşını yıllar önce kestiler. Bana verilen bakıcı maaşı artık hasta bezi ne yetmiyor. Onu bırakıp içme suyu alamıyorum" diyor.

Hatay'ın Antakya ilçesinde çadırda engelli kardeşiyle yaşayan S.B. "Kardeşim depremden 38 gün sonra ilk defa ısınarak uyudu" dedi.

Engelli kardeşi ile yaşayan M.K. ise toplu ulaşım araçlarının hiç birinin engellilere uygun olmadığını belirtirken İskenderun'da açık tek hastanenin dağ eteğinde olduğunu ve kardeşini oraya götürdüğünde yaşadığı eziyeti uzun uzun anlattı.

%99 engelli oğluna evden ara sıra çıkması için yıllar önce araç aldığından engelli maaşının kesildiğini anlatan B.S.: “Üç yıl önce aracımızı da sattık. Maaş halen bağlanmadı. Araç olmayınca depreme kadar evden çıkmadık. Depremde çocuğumu taşımak için komşular yardım ettiler. Artıcı depremlerde onu taşıyamayacağım için elektriği ve ısıtması olmayan çadırda aylarca yattık.”

Defne, TOKİ AFAD Geçici Konaklama Merkezi, Hatay'daki 186 konteyner kentten biri. Yoğunlukla engelliler bu konteyner kentte bulunuyor. Engelli depremezdeleler ise konteyner kentte standart yerleştirilen kabinler ve ekipmanların kendilerine uygun olmadığını belirttikleri halde ihtiyacı karşılayacak tedbirlerin alınmadığını belirtiyorlar. Diğer geçici konaklama alanlarında kullanılan ekipmanların, tuvalet ve duşların engellilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak.

Ayrıca engelli bireylerin ve ailelerinin deprem sonrası duygusal travmaları daha ağır yaşadığı, bu konuda gerekli psikolojik desteğin sağlanmadığı, tespit, takip ve planlamanın yapılmadığını özellikle vurguluyorlar. Ara-

dan geçen 1 yıl içinde geçici konaklama yerlerinde engelliler için uygun yaşam alanları oluşturulmadığı gibi engellilerin ihtiyaçları da belirlenemedi. Engelli yurttaşların önemle vurguladıkları önlemleri şu şekilde sıraladılar;

Engelli bireylerin, yetkililer tarafından ihtiyaç tespitlerinin hızlıca yapılması ,

Geçici konaklama alanlarında kalan engelli vatandaşların ulaşım ve sağlık hizmetlerine erişimini sağlayacak önlemlerin alınması,

Depremde çöken alt yapı inşa edilmemiş, depremde tahrip olan yollar köstebek yuvasına dönmüştür. Cadde ve sokakların, park ve bahçelerin engelli yurttaşların kullanacağı dikkate alınarak düzenlenmesi,

Geçici konaklama alanlarında kullanılan ekipmanların engelli yurttaşların kullanımına uygun olması,

Halihazırda görece yoksulluğun daha yüksek olduğu engelli bireye sahip ailelere ekonomik destek sağlanması,

Erişilebilir, engelsiz kentlerde erişilebilir ve engelsiz yaşamak için “herkes için tasarım” kurallarına göre yaşam alanların inşa edilmesi,

Deprem sonrasında yıkılan evlerin yerine yapılan tüm binaların engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak inşa edilmesi,

Toplu ulaşım araçlarının engellilerin kullanabileceği şekilde düzenlenmesi

Deprem nedeniyle eğitim süreci kesintiye uğrayan bireylerin eğitim sürecine dahil edilmeleri, entegre sürecinin başlatılması, psikolojik destek imkanı yaratılması gerekmektedir.

Hatay'da yok sayılan dezavantajlı grupların, yani engelli yurttaşlarımızın, çocukların ve kadınların taleplerini önceleyen bir yönetim anlayışı en çok ihtiyaç hissedilen bir taleptir. Yönetim kademesindeki her birey yaşam alanlarını her ihtiyaca göre düzenlemek zorunda olduğu unutmamalıdır.

“Santiago Nasar, onu öldürecekleri gün, piskoposun geleceği gemiyi karşılamak için sabah saat 5.30’da kalkmıştı.” Nobel Edebiyat Ödüllü Gabriel Garcia Marquez’in Kırmızı Pazartesi kitabı kasabada, göz göre göre işleneceğini herkesin bildiği halde, engel olmak için kimsenin bir şey yapmadığı bir cinayeti anlatır. Ve kitap bu cümlelerle başlar.

Türkiye’de her gün bir Kırmızı Pazartesi yaşanıyor.

301 madencinin öldüğü Soma; 11 kız çocuğunun bir tarikat yurdunda yanarak öldüğü Aladağ; Tren faciasında, 7’si çocuk 25 kişinin öldüğü Çorlu; Havai fişek fabrikasında 7 kişinin hayatını kaybettiği, 127 kişinin yaralandığı Hendek dosyalarına bakın.

Bu davaların dosyaları, göz göre göre işleneceğini herkesin bildiği halde, engel olmak için kimsenin bir şey yapmadığı birer sosyal cinayeti anlatır.

Türkiye artık bir ‘Sosyal Cinayet’ler ülkesidir.

Yaşadığımız deprem, bunu bize, acı bir şekilde bir kez daha gösterdi.

Büyük şirketlerin milyonlarca dolarlık vergi borçlarını bir kalemde silen ama başhekimin bir talebini ödenek yok diye reddeden yöneticiler hastanelerde ölümlere neden oldu. Bilim insanlarının raporlarını görmezden gelip hastaneyi Amik Ovasına yapan yöneticiler ölümlere neden oldu. İmar afları çıkaranlar ölümlere neden oldu. Yöneticiler denetlemedikleri ya da denetimlerinin gereğini yerine getirmediikleri için, belediyeler müteahhitlerle iş tutukları için ölümlere neden oldular.

Deprem oldu. On binlerce insan öldü. Tek bir yönetici istifa etmedi. Kimse sorumluluk üstlenmedi. Bu böyle diye elimizi kolumuz bağlayıp oturacak değiliz.

Dayanışmayı ve mücadeleyi büyüteceğiz. Raporlar yazıp kayıt altına alacağız. Davalar açacağız. Ve bu yapılanların hiçbiri gök kubbede hoş bir seda olarak kalmayacak inanın.

Gün gelecek tüm bu raporlar, belgeler, dava dilekçeleri iddianamelere dönüşecekler.

Bu gün hesap vermeyenler yarın yargılanacak ve hakkettikleri cezaları alacaklar.

Biz buna inanıyoruz.

Depremın üzerinden bir yıl geçti.

6 Şubat bizim için bitmeyen kara bir gece. Uzadı uzadı uzadı... Bizler için bir yıl sürdü.